Sk. 592.
I 2701.

I 2701

Wanad jutud.

42 korjaja üles kirjutatud teisindid.

Toimetanud

M. J. Eisen.

Hind 15 kop.

Paides,
Trükitud A. Seidelberg'i tuluga.

I 2701

Wanad jutud.

42 korjaja üles kirjutatud teisindid.

Toimetanud

A. J. Eisen.

SOC. SCIENT. STUD. ESTONORUM. DORPATENS.

Hind 15 kop.

Paides,
Trükitud A. Seidelberg'i kuluga.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 1 Февраля 1894 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu
32696

Печ. въ типог. А. Зейдельберга, Вейсенштейнъ.

Cessona.

Rikas on meie rahwas wanade juttude poolest, niisama rikas aga ka nende teisindite poolest. Jutte trükiti siia maale rohkesti, teisindid jäeti aga koguni kõrwale. Sell põhjusel on siis ka mitmed rahwaluule korjajad teisindid üles jätnud kirjutamata. Tihti aga ei jäe teisindid oma wäärtuse poolest pärisjuttudest sugugi taha. Jah, mõne korra juhtub sedagi, et teisindit tähtsamaks tuleb arwata kui pärisjuttu.

Käesolewat teisindite kogu trükki andes on minu nõuu kõige pealt rahwaluule korjajaid teisinditegi korjamisele äratada, aga ka ühtlasi uuesti soowi awaldada, et rahwaluule korjamist ülepea agaramini käsile saaks wõetud. Nagu see teisindite kogu näitab, leitakse palju kohte, kust weel midagi ei ole üles kirjutatud. Wõru maalt wõisin kõigist ühe korjaja teisindi trükki anda, Jurjewi ja Saare maalt ei saanud sedagi. Muiski maakondades, kus mõnda korjajat tööd teinud, ei ole nii mõnes kihelkonnas järge mööda rahwaluule korjamises weel peaaegu midagi korda saadetud.

Leiawad need teisindid lahket wastuwõtmist, küll neid siis edespidi rohkemini ilmub.

Adress:
Кронштадтъ.

M. J. Eisen.

---

1. Tugew karjane.

J. Neublau, Jootmalt Ambla kih.

Korra olnud karjane. Sellel olnud nii palju rammu, et lehma saba pidi kinni wõtnud ja üle jõe wisanud. Karjane mõtelnud: „See ei lähe korda, et minusugune mees karjane on. Ma pian parem rändama minema ja enesele wastast rammumeest otsima!“

Jätnudki karjase ameti maha, läinud rändama.

Laulnud ise:

„Mina mees kui metsa pulli,
Aru Hansu halli sönni,
See oli kange kaewlemaie,
Mõisa pulli puistamaie,
Wolla härgi wapustama,
Kihelkonda kergitama!

Pika rändamise järele leidnud mees laanest toreda maja. Läinud sisse. Kole suur wanamoor keetnud põhjatuma paja ääres leent. Nii suurt wanamoori ei olnud karjane weel näinud.

Wanamoor kohe küsima: „Noh pojuke, mis tarwis on?"

Karjane wasta: „Mina olen rammumees ja otsin enesele wastast. Kas elad siin üksi wõi on sull ka seltsilisi?"

Wanamoor seletama: „Mull on kaks poega, aga neid ei ole praegu kodu. Kui sull aega on, wõid oodata! Küll nad warsti koju tulewad!"

Karjane pärima: „Kuhu nad siis läksiwad?"

Wanamoor wasta: „Läksiwad Soomest weskit tooma. Kui sull aeg oodates igawaks läheb, heida minu poegade sängi puhkama. Küll nad warsti tulewad!"

Karjane heitis sängi. Mõtles ise: „Pagan seda teab mitu meest siin magab, et säng nii kole suur on. Ja teisi sellsamasid nähikse weel paar tükki olewat. Kui wanamoor ju nii suur on, kui suured ei ole siis weel pojad!"

Karjane maganud natukese aega. Juba hüüdnud wanamoor: „Tule wälja, rammumees! Minu pojad nähikse juba tulewat!"

Karjane waatab: kaks suurt meest nagu metsa kuused tulewad. Teisel kaks weske kiwi seljas ja püst wöll kepiks käes, teisel weske kere seljas.

Poisid panewad weske wärgid õue maha, tulewad tuppa. Silmawad wõeraste meest, küsiwad: „Mis see poiss siit otsib?"

Wanamoor wasta: „See on suur rammumees. Otsib teist rammumeest!"

Karjane wäriseb hirmu pärast ega saa sõnagi suust.

Wanamoor ütlema: „Tulge sööma pojad ja kutsuge külamees ka sööma! Siis jaksate pärast rammu katsuda!"

Mehed istuwad kolmekesi lauda. Wanamoor toob igale

ühele toobri täie leent ette, peale selle weel tegu leiba ja ämbri täie samblaid. Wanamoori pojad söönud samblaid suure ahnusega sööma alla ja hakkanud siis leemele ja leiwale õigust mõistma.

Karjane wõtnud ka näpuga samblaid, närinud ja neelanud aga midagi ei tahtnud alla minna. Wanamoori pojad söönud ometi wiimase kui sambla raasukese ära.

„Ei meie toit passi külalisele sugugi! Wist suur rammu täidab su kõhu täis!“ pilganud wanamoor karjast. Karjane oleks mõne lusika täie söönud, aga mis teha, ei jaksa lusikat tõstagi Ei ulata ka sõrmed ümber lusika warre. Ei muud kui pidi häbi pärast söömist lõpetama.

Wanema poja lusikas kukkunud käest maha. Kästud rammumeest lusikat maast ülesse wõtta. Suure waewaga saanud karjane lusika laua ääre peale. Lusikas kukkunud aga jälle maha ja purustanud karjase kaks jalawarwast ära.

Wanamoor läinud karjasele appi ja aidanud mehikese lusika warre alt wälja.

„Noh, lähme nüüd rammu katsuma!“ ütelnud wanem poeg.

Rammumees aga paluma: „Jätame rammu katsumise täna järele. Mull teeb jalg hirmus haiget. Olgu homme homiku!“

Jäetud rammu katsumine teiseks homikuks. Heidetud siis magama. Wanem poeg heitnud üksipäini teine poole seina äärde sängi, noorem poeg ja karjane teise sängi.

Karjane õhanud ja äganud, kudas sest põrgu pesast pääseda. Uni olnud nagu luuaga silmist pühitud.

Wanamoori pojad hakanud noorskama. Noorskanud nii et seinad wärisenud. Noorskamise tuul olnud nii kange, et karjase ühest sängist teise wisanud. Seda wiisi kestnud lugu tükk aega, kuni karjane wiimaks põrandale langenud.

Wiimaks pääsnud karjane tuast wälja. Annud jalgadele tuld, et niisuguste meeste juurest kaugele pääseks.

Homiku päewa tõusu ajal näinud kaks musta kogu enese järele tulewat. Arwanud kohe, et need wanamoori pojad on, kes teda taga ajawad.

Kalewi poeg juhtunud parajalt seda teed käima ja tulnud karjasele wasta. Kuulnud karjase kurtmist. Wõtnud karjase, pistnud pükſi tasku ja läinud siis wanamoori poegadega rammu katsuma.

Kalewipojal olnud kaksteistkümmend tosinat laudu seljas. Need peksnud mees kõik puruks. Aga wõitu ei saanud weelgi. Wõtnud maast käsnasid ja hakanud nendega loopima. Wiimaks ei jäänud poistest mund üle, kui natuke sinist wett.

Selle peale pistnud Kalewipoeg käe pükſi tasku ja wõtnud karjase wälja. Ütelnud siis: „Ma tahan sulle natuke hirmu anda, et sa teine kord enam niisuguse lolli mõtte peale ei tule!"

Kalewipoeg wõtnud jämeda ihu karwa ja sugenud sellega karjase kere täis. Saatnud siis karjase oma wanasse ametisse tagasi. Seal mäletab ta karjas käies weel praegu oma walu.

2. Kalewipoja hobuse ja Kalewipoja enese surm.

T. Lepp, Wiikmann Haljalast.

Kalewi poeg pannud korra hobuse Porkuni mõisa alla heinamaale raud kammitsasse. Ise läinud kõrwale leiba luuske laskemaie.

Seni tulnud hunt metsast wälja ja tahtnud hoost ära murda. Hobune eest jooksu. Aga mis sa joosed: raudkammiits piab jalad kinni. Sellepärast hüpanud hobune, kaks jalga koos, ikka paarkümmend sammu korraga edasi. Kange hüppamisega wajunud aga jalad maa sisse ja teinud suured sügawad augud maa sisse. (Need hobuse hüppamise jäljed on praegu alles Assalamma küla ligidal näha).

Wiimaks saanud hunt ometi hobuse kätte. Murdnud teise ära. Liha söönud ära, mao ja kondid aga jätnud maha. Neist sündinud kõrge küngas. Pärast poole hakanud selle künka peale puud kaswama.

Ülesse ärgates hakanud Kalewipoeg hoost otsima. Ei hoost enam leida kusagilgi. Käinud ühest kohast teise. Kõik otsimine ilma aegu.

Otsides saanud Kalewipoeg waenlastega kokku. Waenlased Kalewi poja kallale. Kalewipoeg kihutanud waenlased warsti

metsa. Jse aga heitnud waewa peale Jõhwi ligidale wähe uinakule.

Seni kui Kalewipoeg maganud, tulnud waenlased uuesti metsast wälja. Tapnud Kalewipoja magades. Korjanud selle peale hulga kiwa kokku ja weeretanud Kalewipoja peale, et Kalewipoeg enam ülesse ei tõuseks neile paha tegema.

Seda kohta, kus Kalewipoeg tapeti ja Kalewipoja keha kiwide alla maeti, kutsutakse praegu Kalewipoja sängiks.

3. Kudas seitsmeaastane poiss wanapagana ära wõitis.

J. Ekemann, Tapalt.

Mees tulnud mõisast teolt. Jõe silla peal tulnud talle wõeras mees wasta ja küsinud: „Mis sull wiga on? Oled nii kurwa näoga?"

Mees wasta: „Miks ei piaks ma kurw olema! Tee iga päew tööd ja saa pekfa weel pealegi, nii et nahk aga laksub!"

Wõeras ütlema: „Luba see minule, kes sulle õue wärawas wasta tuleb. Küll siis su käsi mõisas hästi käib!"

Mees mõtelnud: „Mis mulle siis wõib wasta tulla! Kes muud kui wa õue koer!" Ütelnud siis. „Miks ma ei luba, kui aga kergitust saan!"

Wõeral hea meel. Ütelnud mehele: „Ole terwe lubamast! Küll su käsi nüüd hästi käib!"

Mees jätnud jumalaga. Jumalaga jättes kadunud wõeras aga nagu tina tuhka.

Koju saades tulnud mehele aga seitsmeaastane poeg wasta. Mees saanud nüüd kohe aru kätte, et palga tahtja keegi muu ei olnud kui wanapagan. Saanud sellepärast wäga kurwaks, et poja wanale paganale lubanud. Wõtnud aga nõuuks, et poega wanale paganale mitte ei anna.

Teisel päewal mehel mõisas hea põli. Ei saanud kellegi käest paha sõnagi. Kõik mõisa sundijad olnud mehe wasta imelahket. Mehel kerge töö teha. Kõik asi hästi.

Õhtu aga tulnud wanapagan poisi järele. Tahtnud poissi ära wiia.

Mees aga ei anna. Pakub suurt koera.

Wanapagan ometi nõudnud poissi. Ütelnud: „Eks sa mäleta, kudas meie kaup oli. Lubasid selle minule, kes sulle esite wasta tuleb!"

Mees wasta: „Seda ma sulle küll ei anna. Kui koeraga tahad minna, siis mine!"

Wanapagan jälle: „Noh hea küll. Last ma sulle aga nii kergesti ometi ei jäta. Ma panen poisile seitse küsimest ette. Wastab poiss need õieti ära, jäägu ta. Ei oska aga poiss wastata, piab ta minuga tulema!"

Mees lubas pooltehti sellega rahul olla.

Poiss kutsuti õue.

Wanapagan poisiga kohe rääkima: „Wäike mees, wasta mulle õieti. Ma panen sulle seitse küsimist ette. Wastad sa õieti, jäed koju. Ei wasta sa õieti, piad minuga kaasa tulema!"

Poiss ei kartnud sugugi. Ütelnud kohe: „Küsi siis!"

Wanapagan küsima: „Mis üks on?"

Poiss wasta: „Üks pole ühtigi!"

Wanapagan jälle: „Mis kaks on?"

Poiss wasta: „Kaks silma kassi peas:"

Wanapagan jälle: „Mis kolm on?"

Poiss wasta: „Kolm jalga poti all!"

Wanapagan jälle: „Mis neli on?"

Poiss wasta: „Neli nisa lehma all!"

Wanapagan jälle „Mis wiis on?"

Poiss wasta: „Wiis sõrme inimese käel!"

Wanapagan jälle: „Mis kuus on?"

Poiss wasta: „Kuus naela hobuse kingas!"

Wanapagan jälle: „Mis seitse on?"

Poiss wasta: „Seitse tähte taewa sõelas!"

Wanapagan jälle: „Mis kaheksa on?"

Poiss wasta: „Ega sa minu käest kaheksat küsimist ei kaubelnud.

Wanapagan näinud, et midagi ei wõi parata. Läinud oma teed.

Sest saadik olnud mehel jälle niisama wilets põli nagu ennegi. Wanapaganat ei näinud mees aga enam eluajalgi.

4. Wanapagan kirikus.

A. Parts Tarwastust.

Korra läinud naene metsa marjule ja ekstinud ära. Küll otsinud ja otsinud, aga ei leidnud õiget teed metsast wälja.

Wiimaks tuli üks must mees ta juurde ja ütles: „Mis sa lubad mulle, kui ma sind metsast wälja wiin? Ilma minu abita ei saa sa iialgi metsast wälja!“

Naene wasta: „Mull pole sulle midagi lubada! Ainult see marja korwikene on mull!“

Wõeras wasta: „Seda ma küll ei taha. Aga luba see mulle, mis sa praegu ihus kannad?“

Naene ei tahtnud lubada, aga muu hinna eest wõeras naist wälja juhatada ei tahtnud. Naisel ei jäänud wiimaks muud nõuu üle kui pidi lubama, mis wõeras nõudis.

Wõeras, kes muud ei olnud kui wanapoiss, saatis naese metsast wälja ja kadus ise puude warju.

Mõne nädali pärast sai naene poja. Poiss kaswis priskesti. Aga see waewas ema südant rängasti, et oma poja wanale paganale oli lubanud.

Kui poiss juba nooreks meheks hakas saama, tuli wanapagan ühel päewal lubatud palka kätte saama. Mis nüüd teha? Emal kahju ainsast pojast lahkuda ja wanale poisile ära anda. Ema läks õpetaja juurde ja kaebas häda õpetajale. Õpetaja mõtles natuke aega lugu järele ja käskis poisi teisel päewal enese juurde tulla.

Teisel päewal läks poiss õpetaja juurde. Õpetaja wiis poisi kirikusse, pani altari tooli peale istuma, andis piibli kätte ja kausi wett körwa. Selle wee kausi oliwad kolm õpetajat ära õnnistanud. Peale selle pani õpetaja ühele poolele punase kuke, teisele poolele musta koera. Ja õpetas poisile: „Kui sa ka mis mürinat ja krabinat kuuled, ära pead ülesse tõsta ega kuhugi poole waata, waid lue ühte puhku raamatut. Kui kukk korinat teeb ja koer uriseb, siis kasta pahema käe nimetsi sõrm kaussi ja riputa wett enese ümberringi, aga ära sa pead ülesse tõsta!“

Poiss istunud wagusi ja lugenud piiblit. Arwata pooleöö

ajal tulnud wanapoiſs oma ſulastega ſinna ja hakanud köikſugu tempuſid tegema. Kaklenud ja riielnud ja kutſunud poiſſi iſa ja ema ääle peale, aga poiſs ei töſtnud peadki ülesſe.

Kui nad öige ligidale tikkunud, hakanud kukk körro laſkma ja koer uriſema. Poiſs kaſinud förme kohe kaussi ja riputanud wett eneſe ümber, aga ei töſtnud iſe ſilmi ülesſe. Siis läinud mürin, kärin jälle kaugemale.

Kui kell kaksteiſtkümmend löönud, kadunud köik korraga ära. Ainult poiſs jäänud wana koha peale istuma.

Pärast öppinud ſee poiſs weel hoolega edaſi ja ſaanud wiimaks iſe öpetajaks. Wanapoiſs ei ole teda enam iialgi kiuſama tulnud.

5. Wanapagana laps inimeste juures kaswandikuks.

H. Pihlap, Wiljandi kihelkonnaſt.

Ennemuiste olnud naiſel laps. Wanapagan warastanud aga naiſe lapſe ära ja toonud oma lapſe aſemele. Naene kaswatanud laſt mitu ja mitu aastat, aga laps ſuuremaks ei kaswa ega kaswa.

Naine pannud wiimaks tähele, et tuaſt wälja minnes kapiſt ikka ſööki ära kadunud. Wötnud korra nöuuks järele waadata, mis lugu ſee on. Jätnud lapſe tuppa hälli, läinud wälja ja wahtinud läbi ukſe prao. Aga mis ta näeb: Laps töuſeb hällist ülesſe, wenib pikaks ja ſuureks, läheb kapi kallale ja witſutab ſeal köik piima ja wöi pütid tühjaks. Tuleb ſiis tagaſi, heidab jälle hälli ja on niiſamaſugune nagu ennegi.

Naene tuleb tuppa ja ei tee ſeſt midagi wälja, mis ta näinud. Teiſel päewal tapab kaſſi ära, paneb patta keema, paneb weel mulda ja kiwa juurde ja wiib ſiis keeduſe kappi. Iſe läheb jälle wälja ja wahib läbi ukſe prao tuppa.

Laps töuſeb jälle nagu ennegi ülesſe, läheb kapi kallale, tömmab kaſſi kintſu pidi kinni, ſööb ära, rüüpab leent weel peale ja pueb jälle hälli tagaſi.

Nüid naeſel ſelge aru käes, et ſee kellegi inimeſe laps ei ole,

waid wanapagana laps. Ehib ennast walmis, nagu läheks külasse ja läheb paksu metsa, kus palju hunta. Paneb lapse tee peale istuma ja jäeb ise hunta ootama.

Laps ei märka sest midagi. Mõtleb palju enam, et külas hea kõhu täie süüa saab. Hundid tunnewad ometi wanapagana haisu, tormawad metsast mitmekesi wälja wanapagana kallale.

Laps jooksma. Hundid järele. Hundid hakanud juba kätte saama. Laps muutnud ennast woki rattaks ja weernud nõnda edasi. Kui hundid siiski olnud kätte saamas, wajunud ta maa sisse. Aga hundid kaapinud wälja ja tõmmanud lõhki, nii et nuud ei ole järele jäenud kui sinist suitsu.

Seda wiisi saanud see wanapagana laps otsa.

6. Kudas rehepapp wanapaganast lahti sai.

M. Lun, Kaawerest.

Korra istunud rehepapp Mats rehe ahju ees ja küpsetanud kartuhwlid. Korraga tulnud tundmata mees sisse. Palunud enesele rehepapi käest süüa ja öömaja.

Rehepapp lubanud. Wõeras wõtnud eneje riidest lahti, tulnud, istunud rehepapi kõrwa pengi peale. Ajanud ühe teisega juttu ja küpsetanud kartuhwlid. Rehepapp annud wõerale tossnanni, aga enesele wõtnud wissnanni.

Kartuhwlid ja liha süües tunnud rehepapp wiimaks joogi jänu. Ütelnud wõerale: „Teab, kust me hea kõhu täie juua piaksime saama?“

Wõeras wasta: „Kas see ka mõni asi saada on? Kui tahad, tule, lähme Riia linna! Ma tean seal suure õlle keldri. Seal on nii palju õlle waatisid kui mõisa herral wilja teri!“

Rehepapp wasta: „Ma tulekssin küll, aga ma ei jõua sinuga ühes käia!“

Wõeras jälle: „Roni siis minu kukile!“

Rehepapp kukile. Wõeras, kes muu ei olnud kui wanapagan, wiinud rehepapi warsti Riiga. Wanapagan pidanud pika maja ees kinni. Uksed läinud iseenesest nende ees lahti ja jälle kinni.

Keldris tõmmanud wanapoiss õllewaadi suu peale ja joo-

nud ühe hingega tühjaks. Rehepapp tühjendanud pudelisi, wanapoiss waatisid. Kakskümmend waati olnud juba tühjad. Rehepapp pannud imestamise päraft käed kokku ja ütelnud: „Tule Jumal appi, küll on joomine!"

Wanapoiss Jumala nime kuuldes nagu tolm keldrist wälja. Rehepapp mehike keldris wangis.

Teisel homikul tullakse keldrisse, leitakse tühjad waadid ja pudelid ja wiimaks waatide takka ka rehepapp. Rehepapp kohtusse. Kohus mõistab rehepapi wöllasurma.

Teisel päewal wiiakse rehepapp turule wöllasamba juurde. Timukas hakab rehepapile ju köit kaela panema. Korraga tuleb wanapoiss sinna, surnud rebane õlal. Wanapoiss wötab rehepapi salaja wöllast maha ja paneb surnud rebase asemele. Keegi ei saa sest aru. Ütleb selle peale rehepapile: „Roni nüüd jälle minu kukile! Aga hoia, et sa minu kuuldes enam üalgi seda keelduD nime ei nimeta! Parem oleksid wöinud ütelda: „Kurat wötku seda joomist!"

Sest päewast saadik jäännd wanapoiss rehepapi juurde päris elama. Rehepapp tuulanud ühel päewal ja wötnud herra wilja wakka neli, wiis enesele. Korraga näeb: herra tuleb opmanniga rehe juurde. Rehepapil hirm nahas: mis nüüd saab. Ei saanud kotti rutuga kusagile enam panna; wiskab kotile ainult wilja wihu peale.

Herra ja opman tulemad rehe alla. Herra pöörab selja wasta rehepapi wilja kotti ega näe midagi. Lähewad wiimaks jälle oma teed, ilma et midagi aru oleksiwad saanud.

Rehepapp paneb käed kokku, ütleb: „Jumal tänatud, et herra wilja kotti ei näinud!"

Wanapoiss kohe: „Kudas sa jälle ütlesid! Kas Jumal sind hoidis! Poleks ma sind hoidnud, oleks herra köik näinud ja sina oleksid kere täie peksa saanud!"

Ütles ja lippas oma teed.

Öhtul pesi rehepapp silmad puhtaks, pani uued riided selga ja läks Soome targa juurde nõuu küsima, kudas wanastpoisist lahti saada. Soome tark käskis rehepappi wanad riided õlgi täis toppida, sarja oheliku wötta ja sellega õlgi täis topitud

riided ülesse puua. Rehepapp ise aga pidi ihu alasti rehe laele minema.

Rehepapp tegi targa õpetuse järele. Läks ise rehe laele wanapoissi ootama. Ei olnudki kaua oodata; juba tuli wanapoiss. Näeb wärawa kohal rehepapi õlgi täis topitud riideid, ütleb: „Oh sa wana narr rehepapp! Poob ennast selle tühja asja pärast ülesse, et herra takka mõne waka wilja warastanud. Oleks ta mõned täkud ära warastanud ehk wiina keldrid ära lõhkunud, siis oleks teine asi!"

Pööris ümber ja läks oma teed. Ei tulnud enam iialgi rehepapi juurde tagasi.

7. Kiriku torni otsas.

J. Mädasson Tarwastust.

Laupäewa õhtul läksiwad inimesed Riia linnas sauna wihtlema. Wihtlesiwad ära ja läksiwad oma teed.

Üks herra ei leidnud aga kohe oma kübarat. Jäi sellepärast kõige wiimaseks minema. Teel tulnud talle tuttaw wasta. Palunud enese juurde tulla laupäewa õhtut pidama.

Teine ei mõtelnud midagi paha. Lubanud hea meelega minna. Söönud kodu kõhu täis, pannud uued riided selga ja läinud.

Teda wõetud lahkesti wasta. Seal mängitud pilli, tantsitud ja tehtud kõiksugu nalja. Antud ka süüa ja wiimaks wiina juua. Kutsuja joonud karikast ja pakkunud ka herrale.

Herra wõtnud karika kätte ja löönud risti ette.

Silmapilguga kadunud kõik pidulised. Herra tunnud külma. Waadanud enese ümber. Suureks hirmuks näinud herra, et Riia kõige kõrgema torni otsas olnud. Karika asemel pidanud hobuse sääre luud käes.

See kõik olnud wana õeluse temp.

Kes teab, mis wanakuri weel oleks herrale teinud, kui herra õigel ajal ei oleks risti ette löönud.

8. Wanapoisi küüdimees.

J. Paust Tarwastust.

Ühed sõidutawad teisi raha eest, teised lahked inimesed wõtawad hea mehe poolest peale ja wiiwad tüki maad edasi. Nõnda

lahke oli ka wanapoisi küüdimees. Ta oli Tallinna poole sõitmas. Teel juhtub ta ühe isandaga kokku, kes ka Tallina poole läheb.

Isand teretab meest lahkesti. Mees wõtab terwise wasta. Hakab kohe juttu tegema: „Kuhu poole isand läheb?"

Wanapoiss wasta: „Lähen Tallinna. Seal on mull üht ja teist talitada.

Mees küsima: „Teil kaunis peenikesed riided seljas. Kudas te siis jala käite?"

Wanapoiss wasta: „Ega ma sellepärast jala ei käi, et ma sõita ei jõua. Mull on nüüd aga himu jala käia!"

Mees ütlema: „Olge head, istuge wankri otsa peale. Mull ka seltsimb käia!"

Wanapoiss kargas wankri peale ja sõitis nüüd mehega edasi. Iga kõrtsi juures käskis ta meest kinni pidada. Mees tegi seda hea meelega, sest ta oli märjukese armastaja.

Kinni pidades kõrtsi juures sai küüdimees wiina nii palju kui tahtis. Peale selle anti talle ka raha, ei kopik ega kaks, waid ikka mitu rupla.

Kui mõni kõrtsi wahe oli sõidetud, lõi mees kartma. Arwas, et see enam õige lugu ei ole. Küsis ühe kõrtsimehe käest järele, kas ta seda saksa tunneb ja mis ta asjast arwab.

Kõrtsimees annud mehele nõuu läbi walge hobuse rangide waadata.

Wanapoiss istunud peale. Mees tõstnud rangid ülesse, waadanud. Kohkunud wõerast nähes hirmus ära. Wõeral sarwed peas, saba taga, suur kikis habe, suured silmad, laiad hambad, üleüldse karune.

Mees kukunud hirmu pärast maha. Wõeras karanud wankri pealt maha, tõstnud mehe wankri peale, sõitnud edasi.

Jõudnud suurde metsa. Wanapoiss ütelnud, et mees piab ta järele tulema. Mehel süda täis hirmu. Ei tohi aga wasta panna. Astub wanapoisi järele. Wanapoiss wiib mehe oma raha keldrisse. Seal näitab wanapoiss mehele oma raha ja annab ka igast salwest pio täie tee rahaks.

Raha saades kaob mehel kõik hirm, mis tall sabaga saksa pärast olnud. Mõtleb ise: „Piaks ma teine kord jälle niisugusega saksaga kokku saama!

Wanapoiss wiib mehe keldrist wälja, istuwad seltsis wankri peale ja söidawad ühes kuni Tallinna.

Linnas annud wanapoiss mehele weel mõne pio täie raha ja käskinud meest weel mõne poole naela napsi igemetesse wisata. Selle peale läinud oma teed.

Sest küüdist saadik saanud mees rikkaks. Kiitnud wanapoissi wäga, et helde ja lahke mees olla.

9. Laupäewa õhtune töö.

T. M. Franzdorf, Simunast.

Korra elanud sepp. See sepp olnud liiga ihnus. Teinud tihti ööd otsa tööd, ka laupäewa ja pühapäewa öösel. Wiimaks jätnud muud öösesed tööd järele, ainult laupäewa öösel teinud tööd edasi.

Korra, kui sepp laupäewa õhtul jälle sepapajas paugutanud, söitnud korraga kuue hobuse tõld sepapaja ukse ette. Kõik hobused olnud mustad. Üks ainus herra istunud tõllas.

Herrad jätnud hobused seisma, karanud tõllast wälja ja kisendanud: „Sina tahma rott! Silmapilk mu hoostele uued rauad alla! Mina pian weel täna Pühaleppa pidule minema! Tee ruttu!“

Sepp hirmunud ära. Teadnud, et Pühalepa mõnda sada wersta kaugel on.

Kudas wõis herra weel täna sinna jõuda.

Herra uuesti käratsema: „Noh, mis sa seisad ja kukalt kratsid! Ruttu tao hoostele uued rauad alla!“

Sepp toonud rauad ja läinud hooste juurde. Tõstnud jala ülesse. Aga kudas ehmatanud ta, kui hobuse kabja asemel inimese käe leidnud, kuldsõrmused sõrmes.

Sepp paluma: „Pai herra, tee, mis tahad, aga mina neid hobusid küll ei rauta!“

Herra wasta: „Mis? Mis? Sina ei rauta?“

Sepp jälle: „Ei rauta!“

Herra kiruma: „Siis söögu sind tont ja hunt!“

Seda üteldes karanud herra tõlda ja söitnud oma teed.

Sepp ei ole sest õhtust saadik enam iialgi laupäewa õhtul sepapajas tööd teinud.

10. Sepp ja wanapagan.

J. Laur Kreenholmist.

Korra teinud sepp sepapajas tööd, kui wanapagan ta juurde tulnud ja küsinud, mis sepp teeb. Sepp wastanud seda ja seda. Sepal tulnud kawal nõuu meelde. Wõtnud suure raua tüki ja hakanud seda õhukeseks taguma. Ütelnud wanale paganale: „Kas wõid sina ennast ka nii suureks teha nagu raua latt ja pärast jälle wäikeseks?“

Wanapagan wasta: „Küll ikka!“

Suur kohin tõusnud ja wanapagan kaswanud kohe suureks nagu heinasaad.

Sepp ütlema: „Aga wäikseks sa ei wõi ennast teha!“

Jälle tõusnud mühin ja wanapagan saanud wäikseks nagu erne tera.

Sepp ruttu erne tera ja raud karpi. Raudkarp ääsi ette ja lööts hüüdma. Körwetanud seda wiisi kolm päewa wanapaganat tules.

Wanapagan palunud, et sepp teda lahti laseks. Sepp nõudnud wanaltpaganalt tõotust, et wanapagan seppa iialgi põrgu ei wii. Alles kolmandamal päewal lasknud sepp wanapagana selle tingimisega lahti, et wanapagan teda iialgi põrgu ei wii.

Wanapagan läinud kohinaga minema ja ütelnud, et ta sepa sugugi põrgu wasta ei wõta.

Kui sepp surnud ja põrgu läinud, saatnud wanapagan poisi waatama, kes wärawa taga on. Kui poiss seppa nimetanud, käskinud wanapoiss sepale hingeraamatu kätte anda ja minema saata. Poiss wisanud hulga raamatuid sepale kätte.

Seda wiisi saanud sepp priiks ja weel hulk muid inimesi. Sest saadik ei wõeta ka sepa sugu enam põrgu wasta.

11. Kudas Hans tündri kulda sai.

T. Walts Kreenholmist.

Wanal ajal oli ühel isal poeg, nimega Hans. Kui poiss suureks sai, ütles ta isale: „Kuule isa, mina olen juba suur

küll, et wöin ise enesele leiba teenida. Armas isa, luba mind öige teenima minna!"

Isa ütles: „Armas poeg! See on tõsi küll, aga sa ei oska ju mingisugust tööd teha. Kudas wöid sa siis leiba teenida! Sellegi pärast ei keela ma sind minemast. Sa oled kawal poiss! Mine peale!"

Hans läinud teele. Jõudnud suurde metsa. Korraga näinud üht meest enese kõrwal käiwat.

Wöeras mees küsima: „Kuhu sa lähed, noormees?"

Hans wasta: „Otsin teenistust. Olen ju mõne päewa huikunud, aga ei midagi leidnud, mis mu kohane on!"

Wöeras wasta: „Tule mu teenistusesse, see on sinu kohane!"

Hans küsima: „Noh mis teenistust sull siis mulle anda on?"

Wöeras jälle: „Ei midagi muud kui mee walge mära sõnikut laudast ära koristada. Kui lauda ikka puhta hoiad, saad tündri kulda!"

Hans wasta: „Selle kaubaga olen rahul!"

Läinud mehe koju. Mees wiinud Hansu talli walge mära juurde.

Hans annud märale süle täie heinu. Mära söönud need silma pilguga ära ja teinud siis kohe hulga sõnikut. Hans koristanud sõniku ära ega annud märale enam heinu. Hakas talwa raiuma.

Mära küsima: „Hans, mis sa seal teed?"

Hans wasta: „Teen talwa. Kui weel sõnikut teed, taon talwa sulle taha otsa!"

Mära paluma: „Pai Hans, ära seda tee! Küll ma lauda puhta pean!"

Hans wisanud kirwe nurka, kutsunud mehe waatama. Mees tulnud: ei sõniku märkigi näha. Ütelnud: „Siis saad tündri kulda, kui märaga metsa lähed ja sealt kuuse ära tood!"

Keelnud ise aga mära ära, et mära ei weaks.

Hans raiunud kuuse maha, pannud latwa pidi märale taha ütelnud ise: „Tohoo hullu, kui palju hunta meie järele tuleb!"

Mära kuulis seda: jooksis edasi nii mis wagu taga, kuust

lohinal järel. Hans kargas kuuse otsa. Kuusk oli üks, kaks, kolm kodu.

Hans ütles mehele: „Siin on kuusk! Anna mulle nüüd mu tünder kulda kätte!"

Mees wasta: „Puhasta enne mu kaew ära, siis saad tündre kulda!"

Hans kohe: „Hea küll!"

Läks kaewu. Seni mees kaewu kiwa pilluma.

Hans alt hüüdma: „Mis sa seal mängid? Mis liiwa sa mulle kaela ajad?"

Mees mötlema: „Tohoo hullu! Liiwaks nimetab ta neid kiwi mürakaid! Sest mehest ei saa kudagi wiisi lahti!"

Hans tuli kaewust wälja. Ütles peremehele: „Anna mu tünder kulda siia!"

Mees tõi kulla tündri, pani wankri peale, läks ise walget mära tooma. Hans puges selle aja sees kulla tündrisse. Mees pani mära wankri ette. Waatas ümberringi. Ei Hansu kusagilgi. Mees tahtis nüüd kulla tündri metsa wiia ja ära peita. Hans aga tündrist: „Hohoo!"

Mees mötles, et Hans järele tuleb. Andis märale pihta, kihutas nagu tuul edasi. Metsa jõuudes lükkas mees tündri wankre pealt maha. Hans jälle hüüdma: „Hohoo!"

Mees mötles, et Hans järel. Tõstis tündri jälle wankrile, kihutas edasi. Jõudis teise metsa. Tahtis tündri sinna ära peita. Hans jälle tündrist hüüdma.

Mees sai aru, et Hansust lahti ei saa. Jättis kulla tündri sinna ja kihutas oma teed.

Hans tuli tündrist wälja, sai kulla kõik enesele. Sai seda wiisi korraga rikkaks meheks.

12. Kudas lutikad ja hiired sündisiwad.

A. Meos Tarwastust.

Ühel mehel olnud wäga kõhn hobune. Hobune ei jaksanud enam tööd teha. Mees wiinud hobuse metsa, sidunud puu külge kinni ja ütelnud: „Kurat wötku sind! Mina sind enam ei taha! Tööd sa ei jõua teha! Nahk ei ole ka midagi wäärt!"

Jätnud hobuse sinna ja läinud ise koju.

Aasta pärast läinud mees jälle metsa. Leidnud oma hobuse metsast. Hobune tubli ja ilus. Mees mötelnud: „Nüüd olen önnega koos. Aasta eest töin köhna siia, nüüd wiin tubli koju!"

Tahtnud hobusega koju minna, aga wanasarwik tulnud sinna. Ütelnud: „See on minu hobune! Ise kinkisid ta mulle. Nüüd tahad jälle ära wiia. Ei ma seda luba!"

Mees hakkanud kauplema. Wanapoiss ütelnud: „Ühe tingimisega annan ma sulle hobuse kätte. Kui sa mulle Mihkli päewa öhtu tilga werd ja suutäie liha annad, wöid hobuse ära wiia!"

Mees lubanud.

Wanapoiss kinnitanud: „Kaup olgu kindel! Pia oma söna!"

Mees wiinud hobuse koju. Teinud teisega Mihkli päewani tööd. Mida ligidamale Mihkle päew jöudnud, seda raskemaks läinud mehe süda.

Sell korral juhtunud üks sant sinna tulema. Sellele jutustanud peremees oma hobuse loo. Küsinud sandi käest nöu.

See olnud just Mihkli päewal.

Sant ütelnud: „Sull on wanapaganaga enesega tegemist!"

Mees ehmatannd seda kuuldes wäga ära. Palunud enesele santi appi. Sant lubanud. Küsinud peremehe käest peitli ja oherdi. Peitliga löönud seina sisse prao, oherdiga lasknud seina alla augu.

„Ei ta taha lamba liha ega werd, waid sinu enese!" ütelnud sant.

Peremees lubanud sandile head maksu, kui sant wanapoisi ära ajab.

Kui pimedaks läinud, tulnud külaliste kilin ja kölin ukse ette. Peremees tahtnnd wällja waatama minna, aga sant ei lasknud.

Selle peale tulnud wanapoiss oma sellidega sisse. Tahtnud peremeest ära wiia. Sant aga ütelnud: „Muist saagu teist hiirteks seina alla auku, muist lutikateks seina löhe wahele!"

Sest saadik on meil wanapagana sugu lutikad ja hiired.

13. Kaardi tark.

H. Rebane Kuusalust.

Ühel Wandjala mehel kadunud hobune karjamaalt ära. Mees otsinud kõik kohad läbi, aga ei leidnud hoost kusagiltki! Läinud linna targa juurde nõuu küsima. Targa juurde tulnud ka linnamees ja kaebanud enesel seitse rupla raha ära kadunud olewat.

Tark nõudnud meeste käest werd. Linnamees annud, Wandjala mees ei annud.

Tark löönud kaardid lahti, waadanud wiina pealt, puhunud soola ja ütelnud: „Täna ei saa midagi teada. Jäege homseks siia, küll siis teada saate!“

Mehed jäenud ööseks targa juurde öömajale. Linnamees jäenud kohe magama. Wandjala mehele ei tulnud und silma, tee, mis tahad. Südaöö ajal kuulnud Wandjala mees, kudas tark kolm korda wilistanud. Selle peale tõusnud suur kohin ja äär hüüdnud: „Mis sa mind hüüdsid? Mull oli praegu hing saadawal!“

Tark rääkinud õhtust lugu wõerale ja küsinud, kus kadunud asjad piaksiwad olema. Ütelnud ise: „Teiselt mehelt sain ka werd, teiselt ei. Mis piame temaga tegema? Kas ehk lähme ta hinge kallale?“

„Ei seda wõi! Mehel on äkiline kaasas!“ wastanud öösine wõeras.

Selle peale hakanud wõeras targale juhatust andma.

Ütelnud ise: „See raha on linna taga seal, kus kolm teed kokku jooksewad. Teelahkmel kaswab suur tamm. Tammel läheb lõune poole suur juur. Selle juure kõrwast tõmma tükk sammalt ära ja raha on käes! — Hobune on oma karjamaal. Karjamaalt käib soon läbi. Selle soone ääres kaswab paks lepik. Seal lepikus on hobune kinni!“

Kohin olnud jälle kuulda ja wõeras kadunud ära.

Wandjala mehele tulnud suur hirm peale. Mees pistnud kohe rõgenema. Leidnud hobuse just sealt, kus hobune üeldi olewat.

Ka linnamees leidnud homiku targa juhatuse järele oma raha. Aga kui mees seda kätte saanud, poonud wanasarwik mehe sinnasawasse tamme otsa ära.

14. Kütt.

J. Täht, Wiljandist.

Korra tahtnud mees hea meelega kangeks kütiks saada. Küll käinud päewad otsa mööda metsi, aga ei saanud ühtki looma kätte.

Läinud wiimaks targa käest nõuu küsima. Tark õpetanud: „Lase altari leib püssiga läbi, siis ei lähe enam üksi pauk märgist mööda!“

Mees teinud nii. Ja waata: nüüd läinud iga pauk märki. Sest saadik hulkunud mees päewad otsa metsas ja jätnud kodused tööd kõik ripakile. Juba tulnud waesus majasse.

Mees uuesti targa käest nõuu küsima, kudas küti ametit wõiks maha jätta.

Tark õpetanud: „Mine Jaani öösel metsa, tee tuli ülesse! Siis hakatakse sind hirmutama. Kui elama jäed, pääsed ametist lahti!“

Mees teinud nii. Istunud tüki aega tule ääres. Korraga tulnud mees metsast wälja, lai kaabu peas, istunud sõna laujumata teisele poole tule äärde maha. Wisanud wahel raagusid tule peale ja waadanud wiltu üle tule mehe peale.

Mees mõtelnud iseeneses: Ega ma ära minna tohi. Siis kargab teine mu kallale ja kägistab mind ära! Mõtelnud ja mõtelnud, mis teha. Wiimaks tulnud hea nõuu meelde. Murdnud preesi telje ära, pannud püssi ja lasknud üle tule wõera peale.

Pauk käinud, wõeras kadunud. Ainult natuke finist suitsu tõusnud ülesse.

Kütt mõtelnud: Weel ei wõi ära minna, sest kuked ei ole laulnud! Murdnud preeesi küljest weel tükikesi ja pannud püssi mõlemad rauad laengusse, et kui keegi weel tuleb, siis kohe wõib põrutada.

Natukese aja pärast tulnud kollane täkk lageda peale, jooksnud ratast ringi ja hirnunud, et mets wasta kõlanud.

Kütt põrutanud mõlemad laengud korraga täku peale. See hirnunud weel korra heledasti ja olnud kadunud.

Warsti laulnud kukk. Kütt wõtnud püssi selga ja läinud koju.

Sest saadik kadunud kütil jahi himu ära. Ei tahtnud enam kordagi püssi lasta.

Pärast küsinud kütt targa käest, mis see mees ja täkk tähendanud. Tark ütelnud: „See mees oleks sind täku selga pannud ja siis põrgu sõidutanud!

15. Raha katel.

K. Kuusik Amblast.

Wanal ajal, kui meie maal palju sõdasid käinud, matnud inimesed raha ja kõik asjad maha. Mõned aga ei tahtnud teistele oma wara pärida jätta ja matnud sellepärast oma raha maha. Lausunud peale selle weel raha juures ja nimetanud Jumala wõi kuradi nime. Raha leidja pidi siis ka Jumala wõi kuradi nime nimetama, muidu raha kätte ei saanud.

Korra künnud peremees paari härgadega põllul. Kui kiwi juurde saanud, ei wedanud härjad enam sahka edasi. Mees löönud härgi piitsaga, aga see ei aidanud midagi. Härjad ei pääsnud paigalt.

Wiimaks saanud mehe süda täis. Löönud weel härgi piitsaga ja ütelnud ise: „Mis kurat siin õige on!“

Mees kuulnud raha kõlinat. Näinud peale selle suure raha katla kõrwa. Mitu rubla tükki ja hõbesõrmust olnud seal maas, kuhu sahk kinni hakanud.

Mees läinud kohe koju, toonud labida ja hakanud katelt wälja kaewama. Kaewanud küll, leiduud ka raha katla aseme, aga katelt ennast pole enam kusagilgi olnud.

Korra läinud tüdruk mööda rukki wälja peenart kirikusse. Ühe suure kiwi äärde jõudes näinud tüdruk korraga, et suur kahe kõrwaga pott kiwi ääres seisab ja rubla tükid potis läigiwad.

Tüdruk kohe mõtlema, kudas potti kätte saada. Kas Jumala wõi kuradi nime nimetada? Ei tea, kelle nime rahapaneja nimetanud.

Wiimaks tulnud tüdrukule hea nõu meelde. Oli kuulnud, et siis ka raha potti kätte saada, kui raha peale kinga nõel

wisatakse. Wõtnud ruttu rinnast suure kinga nõela ja wisanud poti peale.

Pott wajunud suure kõlinaga maa sisse, ainult mõned rubla tükid ja kaks preesi jäenud nõela körwa põllu peendrale.

Tüdruk pistnud raha tasku ja läinud ruttu koju tagasi. Kottu wõtnud labida kaasa ja läinud siis wennaga seltsis raha wälja kaewama. Kaewanud kaua aega, aga ei leidnud midagi.

Ann Sepa suust Kurisoolt.

16. Linnu keel.

G. Anniko Tõstamaalt.

Üks herra läks korra kutsariga jahi peale. Käisiwad mitu metsa läbi, aga ei leidnud suuremat ühtigi. Wiimaks jõudsiwad sohu. Äkisti jäi kutsar mätta juurde ehmatades seisma. Mättal oli suur uss, punane hari peas.

Kutsar hüüdis herra sinna. Seda nähes tõmmas herra kohe mõõga kätte ja astus ligimale. Kutsar paluma: „Pai herra, ärge lööge!“

Herra andis aga mõõgaga lopsti ja juba oligi ussi pea otsast ära. Nüüd aga hakas raiutud pea wilistama. Kohe tuli põõsastest ja mätaste wahelt ussa huiga kaupa wälja. Kõik herra poole.

Herra torkab pea mõõga otsa, kargas hobuse selga ja hüüdis kutsarile: „Ajame nüüd!“

Hakasiwad kohe koju poole kihutama. Aga ussi kari järel. Igalt poolt tuli weel uusi juurde. Tõmmasiwad endid kerasse kokku ja tormasiwad hoostele järele.

Herra hobune jooksis wäledamini kui kutsari hobune. Ussid ei teinud ameti kutsarile midagi, waid kihutasiwad herra järele. Küll herra kihutas, aga ussid oliwad ikka kannul ja hakasiwad juba hobuse jalgu kinni. Hobune komistas mitu korda. Herra arwas enesel otsa juba käes olewat.

Kutsar wiimaks õpetama: „Wiska müts maha! Wiska müts maha!“

Herra wiskas mütsi maha. Ussid kogusiwad nagu must hunik mütsi kallale. Seni sai herra jälle tüki maad edasi.

Pea oli aga müts pihuks ja põrmuks tehtud. Uuesti tormasiwad ussid herrale iärele.

Kutsar uuesti õpetama: „Wiska kuub seljast maha! Wiska kuub seljast maha!“

Herra wiskas kuue seljast maha ja kihutas jälle edasi. Ussid kogusiwad jälle nagu must hunik kuue ümber. Natukese aja pärast oli kuub pihuks tehtud.

Seni oli herra aga koju jõudnud. Ussid läksiwad nüüd kõik laiali, üks siia, teine sinna.

Herra pani ussi pea patta, kaan peale. Käskis kokka seda keeta. Keelis aga kangesti ära kaant ülesse tõsta ja waadata.

Kokk mõtles: mis see ometi piaks olema! Pistis sõrme otsa patta ja pani keele peale. Ei olnud magu õige midagi.

Kui küllalt keenud oli, läks herra oma leeme pajaga tuppa. Kokk läks õue. Üks kaarnas lendas üle õue. Kokk kuulis, et kaarnas hüüdis: „Hoia elu! Hoia elu! Kokk! Kokk!“

Nüüd alles sai kokk aru, et herra ussi kuninga pead keetnud. Teadis ka, et kes kõige esmalt seda maitseb, see linnu keelt mõistab.

Herra sõi tuas ussi harja ära. Läks õue linnu laulu kuulma. Arwas, et nüüd kõik ära mõistab. Ei saanud laulust midagi aru. Sai aga seda aru, et kokk ennemalt maitsnud ja linnukeel koka käes on.

Herra wihastas selle üle hirmsasti ja läks Sõrwe nõia käest nõuu küsima, kudas koka käest linnu keelt kätte saada.

Nõid õpetas: „(Et) muidu mitte, kui sa ei saa kokka ära surmata. Siis tõmma nimetsi sõrmega kolm korda risti koka keele peale ja pärast niisama oma keele peale. Küll siis mõistad!“

Herra läks koju. Kutsus kohe koka enesega ühes metsa jahi peale. Kokk läks ka. Herra saatis koka enesest tüki maad eemalle ja käskis linda enesele ette ajada. Kokk ajas.

Korraga lendas kaarnas krookjudes üle metsa. Kokk aga mõistis, et kaarnas ütles: „Hoia elu! Hoia elu! Kokk! Kokk!“

Kokk sai aru, et herra teda ära tahab tappa. Põgenes kohe ära, ega tulnud iialgi enam tagasi. Herra waew kõik ilma asjata.

17. Miks enam ussiharja ei otsita.

J. Sein Tarwastust.

Korra elas üks edew mees, kes linnu keelt tahtis öppida. Mees oli kuulnud, et see linnu keelest aru saab, kes ussi harja ära sööb.

Mees luusis iga päew mööda metsa ja otsis ussi harja, aga asjata. Wiimaks sai ühe nõianaise käest kuulda, et harjaga ussid ainult suure neljapäewa homiku enne päikese tõusu wälja tulla.

Mees ootis suureni neljapäewani. Läks enne päikese tõusu sinna, kus palju usse teadis olewat. Ju eemalt nägi mees hobuse seljast, kudas ussid endid nagu heinaruga ühte kokku oliwad kogunud, harjaga uss keskel.

Mees kihutas hobusega ligi, löi mõõgaga ussi harja peast ära, pistis mööga otsa, kihutas tuhat nelja koju poole. Ussid kõik loogeldes järele.

Korraga kuulis mees äält hüüdwat: „Lase künnetud mulda mööda!"

Mees pööris künnetud mulla peale. Waatis tagasi, nägi: ussid jäiwad kaugele maha.

Koju jõudes wiis mees hobuse talli, tatsutas hobusele käega laudja peale ja ütles: „Sina loomake olid täna mu elu hoidja!"

Sell silmapilgul karanud uss hobuse saba alt mehele ümber kaela ja kägistanud mehe surnuks.

Sest saadik ei ole kellegil enam julgust ussi harja muretseda ega linnu keelt õppida.

18. Kudas mees ussikuninga juures käis.

Elisabet Torpam Waiwara Repnikust.

Korra leidis mees metsast ussi kuninga krooni. Ussi kuningas saatis mehele käsu järele, et mees ta juurde tuleks. Keelas kõwasti ära, et mees enne seda ei pidanud sööma.

Mees sõi aga ja läks siis ussi kuninga juurde.

Ussi kuningas ütles: „Ma wõtaksin sind küll wasta, aga

sa oled söönud. Mine tagasi ja tule homme homiku ilma söömata mu juurde.

Mees läi teisel homikul jällegi ja läks siis ussi kuninga juurde.

Ussi kuningas saatis mehe jälle tagasi. Käskis teisel päewal uuesti tulla.

Teisel päewal läks mees ilma söömata. Naene aga hüüdis ukse pealt mehe tagasi ja tegi mehele leiwa taignaga risti.

Nüüd läks mees ussikuninga juurde.

Ussi kuningas ütles: „Naene on sulle taignaste kätega risti selga teinud. Su naene on sind seda wiisi päästnud!“

Ussi kuningas puhus pasunat. Kohe tuli musttuhat usse sinna. Ussi kuningas wiskas kännu usside hulka. Natukese ajaga oli känd puruks tehtud.

Ussi kuningas ütles mehele: „Waata, nönda oleks sind ka puruks tehtud, kui sull ei oleks risti seljas olnud. Naene tegi sulle aga risti selga ja päästis seega su elu!“

19. Krati tükid.

M. Liedenberg Wigalast.

Wanasti kütnud rehepapp korra ahju ja walanud ahjupaistel tina. Külas seal ligidal olnud ühes peres haige silmaga kratt. See kratt tulnud tina walamise ajal rehepapi juurde ja küsinud: „Mis sa siin teed?“

Rehepapp wasta: „Mu silmad on na haiged! Walmistan enesele silma rohtu!“

Kratt paluma: „Hea sõber, kas wõiksid mulle ka rohtu anda! Mu teine silm on ka haige!“

Rehepapp wasta: „Miks ei! Wõin küll anda. Aga see rohi on hirmus walus!“

Kratt ütlema: „Sest pole wiga! Wõin selle walu küll wälja kannatada!

Rehepapp wasta: „Ei tea, sa oled tugew. Kui lahti oled, ei wõi rohtu silma kallata. Tarwis sind õige kinni siduda.

Sidunudki teise köiega rehe suure pengi külge kinni.

Kratt küsima: „Ütle mulle, armas sõber, mis su nimi on? Siis wõin sind edespidigi tänada!“

Rehepapp wasta: „Mu nimi on: Jse!“

Rehepapp teinud tina õieti sulaks. Kallanud siis kõik tina krati terwesse silma. Kratt röögatanud walu pärast, karanud kõige pengiga ülesse ja wiinud tulise waluga rehealuse wärawad eest ära.

Kratt kisendanud mööda teed edasi joostes hirmsasti. Inimesed tulnud wasta, küsinud: „Kes tegi?“

Kratt wasta: „Jse tegi!“

Inimesed naernud ja läinud edasi.

Kratt läinud selle peale koju silma parandama.

Kui silm terweks saanud, läinud kratt peremehe käest tööd nõudma, Peremehel pole tööd anda olnud. Käskinud ometi talwe kange külmaga ja suure lumega rabasse minna ja kaks wakka jõhwikaid tuua.

Kratt otsinud kaks päewa, saanud aga kõigist kaks toopi. Ei wõinud peremehe käsku täita. Läinud sellepärast uut peremeest otsima. Wedanud aga wana peremehe wara kõik uuele peremehele. Wana peremees jäenud seda wiisi üsna waeseks.

Wana peremees pidanud naesega nõuu kokku, et uut kratti teha. Naene teinud üht, mees teist. Kolm neljapäewa õhtut käinud kumbki ristteel tegemas.

Mees saanud oma tööga hästi walmis, naene pole aga hästi korda saanud. Juba hakanud ometi hing sisse tulema. Kratt katsunud nelja käpakil ronida. Naene hüüdnud seda nähes. „Oi Jeesus, sünnib nagu wasikas!“

Kratt ei sallinud aga Jeesuse nime. Hakanud naese külge kinni ja wiinud koju, nii et sinine suitsu saba ja tule lont järele jäenud. Kodu leidnud kratt mehe tehtud seltsimehe eest.

Mõlemad nõudnnd mehe käest kohe tööd.

Peremees ütelnud: „Wedage mull kott raha täis!“

Peremees pannud nende jaoks koti, lõiganud aga põhja alt ära. Kratid tassinud ilm lugemata raha, aga kott pole täis saanud.

Kratid wihastanud wiimaks nii, et töö pooleli jätnud ja ometeed läinud.

Peremees oli aga rikkaks meheks saanud.

J. Feldmanni suust.

20. Puuk.

J. Tamm Sträkowast.

Ühel perenaesel olnud puuk, kes köiksugu walmis toidu kraami koju kannud. Sulased waadanud wiimaks järele, mispärast nende perenaene iga korra kottu wälja minnes paja puhtaks pesnud. Koju tulles olnud pada alati piima täis.

Korra tulnud sulane wahe ajal koju lugu järele waatama. Läinud kotta, kuhu perenaene pestud paja pannud. Näinud, kudas madu paja ääre peal suust piima patta ajanud.

Teine kord läinud sellesama perenaese tüdruk ilma perenaesel teadmata aita. Näinud: must kukk seisnud wilja salwe peal. Tüdruk kukke ära ajama. Kukk ei lähe. Teinud tüdrukule hirmsa näo wasta.

Kui perenaene koju tulnud, rääkinud tüdruk kuke lugu perenaesele. Perenaene läinud kohe aita ja hakanud wihast kukke paluma: „Ei teadnud küla sinu kodu,
Ei peremees sinu pesa,
Ei mamsel sinu maja!“

Selle palwe peale jätnud puugist kukk perenaese nuhtlemata.

Korra hakanud pere poiss enesele puuki tegema. Kui puuk juba nõnda kaugel olnud, et ristmist ja tööd nõudma hakanud, tulnud poisil kange kartus peale. Poiss lükanud köik puugi nõudmised tagasi. Puuk wihastanud selle üle nii, et poisil pea selja taha käänanud.

21. Petetud tulihännad.

A. Bormann Tallinnast.

Talu sulane pannud mõnda aega tähele, et perenaene iga õhtu toidu kausid täielt wälja wiinud ja homiku tühjalt tagasi toonud. Et iga õhtu kaks kausi täit toitu õue wiidud, saanud sulane selle eest muidugi wähem süüa.

Sulane saanud aru, et peremehel tulihännad on. Wõtnud nõuuks asja paremini järele uurida.

Õhtu wõtnud perenaene jälle kaks kaussi kapist, pannud need toitu täis ja läinud nendega wälja. Sulane oodanud kuni pere-

naene õuest tagasi tulnud, tõusnud siis asemelt ülesse ja läinud tua peale waatama, mis seal kaussidega sünnib. Leidnud kausid ülesse. Kausid pudru täis. Tulihändi ei kusagilgi.

Sulane ei olnud õhtu kõhtu täis saanud. Pudru kauss tegi uut sööma himu. Hakas maitsema. Maitses seni kuni pudru kauss tühi oli. Mida aga nüüd asemele panna? Pani prügi asemele ja läks siis jälle peidupaika.

Ei läinud kaua aega mööda, kui ju tulihännad platsis. Tulihännad kohe sööma. Warsti üksteiselt küsima: „Kas pupp?"

Teine wasta: „Ei ole kellegi pupp!" Sülitab ise.

Mõlemad jätawad söömise järele. Teine tulihänd ütlema: „Kuule, peremees hakab meid kiusama. Temal juba warandust küllalt. Tahab meist lahti saada!"

Teine wasta: „Olgu, kudas on, aga ära minna me enne aastat ei wõi. Karistama piame aga teda. Paneme ta tua põlema. Aidas on ta suurem warandus. See wõib järele jääda!"

Teine küsima: „Aga kuhu me siis ise lähme? Tua peal oli meil siia maale hea ase!"

Teine wasta: „Rumal, ega me tulde wõi jääda! Õues aja ääres on wana ratta rumm. Sinna pueme nii kauaks kui kõik mööda on. Eks siis näe, mis edespidi saab!"

Tulihännad löönud kausid kummuli ja lennanud ungast wälja, nii mis tulesora järel.

Sulane ruttu laelt maha õue waatama, kas maja tõesti põleb. Mis sa enam waatad. Suits ja tuli käiwad juba ungast wälja.

Sulane nüüd ruttu pererahwast häratama ja kraami majast wälja wiima. Pea ei saanud majast enam midagi kätte. Nüüd tuli sulasel ratta rumm meelde. Läks otsima, leidis aja äärest nõgese põõsast wana ratta rummu. Ruttu kirwes kätte, pihlakas maha. Tegi paari talwa, tagus teise talwa teine poole ratta rummu otsa.

Kui tuli õige suureks läks, wõttis sulane ratta rummu ülesse, wiskas tulesse. Ütles ise: „Kui kõik põleb, põlegu ka see wana rumm ära! Mis ta muidu aja ääres wedeleb!"

Seda möllu, mis nüüd tules tõusis! Rumm kargas mitu korda ülesse kõrgesse. Aga tuli oli suur, rumm kukus jälle ta-

gasi tulde. Wiimaks süttis rumm põlema. Kange suits tõusis rummust ülesse. Siis hakas rumm koledasti paukuma ja praksuma. Wiimaks kuuldi weel winguwat äält ja selle peale jäi kõik waguši.

Kui peremees seda nägi, hakas ta sulase käest pärima, kust sulane ratta rummu wõtnud.

Sulane rääkinud peremehele ära, mida ta näinud ja kuulnud.

Peremees annud sulasele kätt ja ütelnud: „Nüüd oled sa mind ära päästnud. Nüüd wõin ma jälle lahkemalt elada. Aasta pärast ei oleks mind enam elus olnud. Siis oleks mu kontrahi aeg täis saanud. Mina tegin wanapaganaga 25 aasta peale kontrahi. Wanapagan andis tulihännad mind 25 aastat teenima. Nüüd on tulihännad otsas, meie kontraht seega katki ja mina olen prii mees!“

22. Näkk.

J. A. Weltmann Pootsist.

Wanal ajal mänginud lapsed korra Tõhela järwe kaldal. Korraga hüüdnud üks laps teiste seast: „Waadake lapsed, seal järwe peal ujub palk otse kohe meie poole!“

Lapsed waatawad kõik järwe poole ja näewad, et pikk, jäme palk ujudes kalda poole tuleb.

Palk tulnud äärde ja jäenud sinna seisma.

Üks wäike tüdruk ütelnud: „Lapsed, istume nüüd kõik selle palgi peale ja sõidame palgiga järwe äärt mööda!“

Kõik lapsed teinud selle nõuu järele ja istunud kihinal, kahinal palgi peale. Kõige wanem keelanud küll neid seda tegemast, aga keegi ei pannud tema juttu tähele.

Kui palgi kaldapoolne ots lapsi täis olnud, hakanud palk tasakesi järwe poole ujuma.

Kõige wanemal lapsel ei jäenud kusagile kohta istumiseks üle. See ütelnud: „Täis kõik tirsu, tärsu tipud! Kuhu mina siis istun? Istun niki näki naki otsa!“

Nii pea kui laps seda ütelnud, kadunud palk korraga nagu tina tuhka. Kõik lapsed langenud wette. Olnud rõõmsad, et eluga ära pääsnud.

23. Toidukott ja pekſukott.

A. K. Feldbach, Waiwara Repnikuſt.

Orjapölwe ajal olnud rikkal mehel truu ori, kes peremeeſt kaua aega hästi teeninud. Peremees laſknud wiimaks orja priiks ja annud talle ka tüki maad.

Ori külwanud ſui wilja maha. Sügiſe tulnud aga külm ja wötnud wilja ſuutumaks ära. Orjal häda käes. Peremees leiba ei annud ja oma põllu pealt midagi ei ſaanud. Kaebanud Jumalale häda, et külm kõik wilja ära wötnud.

Jumal ſaatnud mehe külma juurde. Mõiſtnud, et külm piab mehele ülespidamiſt andma. Külm ei wöinud niiſuguſe käſu wasta panna. Annud mehele koti ja ütelnud: „Ütle aga: Kott lahti! Küll kott ſind ſiis toidab!“

Mees läinud tagaſi. Ütelnud: „Kott lahti!“ Kohe laud wäljas, kõikſugu kalliſt rooga täis.

Nüüd jäänud mees hooletumaks. Ei wiitſinud enam tööd teha. Teiſed ſaanud ſeda aru. Peremeeski kuulnud lugu. Läinud endiſe orja juurde järele küſima. Ori rääkinud, kudas lugu olnud.

Rikkal peremehel himu kotti eneſele ſaada. Lubanud mehele palju wara, kui mees koti temale annab. Mees müünudki koti rikkale peremehele.

Ei läinud kaua aega mööda, kui rikka peremehe käeſt ſaadud wara juba otſa lõppenud. Mees uuesti hädas. Läinud teiſt korda külma juurde. Kurtnud: „(Et) rikas peremees tuli mu juurde, pettis koti mu käeſt ära. Nüüd pian nälga ſurema!“

Külm ei olnud kade. Annud mehele palju ſuurema koti. Koju minnes mees kotile ütema: „Kott lahti!“ Kotiſt ei tulnud aga enam lauda wälja. Tuliwad malgad wälja ja hakaſiwad meeſt koledasti nuhtlema. Suures hädas tuli mehele wiimaks ütelda: „Kott kinni!“ Siis alles läkſiwad malgad kotti tagaſi.

Mees tahtnud kotti ſinnaſamasſe maha wiſata, aga äkisti ulnud mehele mõte: „Ehk rikas peremees wahetab koti endiſe oti wasta ära.

Läinud rikka peremehe juurde, ſaanud kaubale. Rikas kut-

junud jugulased, sõbrad kokku. Ütelnud kotile: „Kott lahti!“ Kohe malgad wälja ja kõiki wemmeldama. Kellegile ei tulnud meelde hüüda: „Kott kinni!“

Sest saadik saanud peks igal pool moeks. Nikka peremehe jugulased ja sõbrad läinud laiale igaüks omale poole selle moe kaasa.

24. Kõrtsimees ja woorimees tulihännaks.

R. Kangur Jäärjast

Korra jäänud hulk woorimehi ühte kõrtsi öömajale. Heitnud magama. Ühele woorimehele ei tulnud aga und peale. Keskööse näinud woorimees, et kõrtsimees takka kõrtsist küünla tulega wälja tulnud ja ahju peale läinud. Ahju peal seisnud kolm nõuu. Kõrtsimees waadanud iga nõuu sisse, kadunud siis ära ja tulihänd lennanud aknast wälja.

Woorimehel olnud mood kõiki asju järele uurida. Läinud ahju peale ja waadanud igaühe nõuu sisse. Kohe lennanud woorimees tulihännana aknast wälja kõrtsimehe järele. Lennanud sinnagi aita, kuhu kõrtsimees ees lennanud.

Kõrtsimees kohe küsima: „Kust sina siia said?“

Woorimees wasta: „Ma waatasin nende kolme nõuu sisse, kuhu sina waatasid!“

Kõrtsimees jälle küsima: „Mis sa kõige ennem wõtad?“

Woorimees wasta: „Wõtan hobusele kaeru ja toidupoolist!“

Woorimees hakanud minema. Kõrtsimees keelanud teda tagasi waatamast, kui üle mere saab.

Kui woorimees aga üle mere saanud, waadanud ta tagasi. Plahwatades langenud kõrtsimees kohe merde. Woorimees aga lennanud ahju peale tagasi. Kõrtsis könelenud woorimees lugu teistele woorimeestele.

Kui kõrtsinaene seda kuulnud, nõrkenud ta ära. Ja selle peale kadunud need nõia nõuud kõrtsi ahju pealt ära.

25. Kudas mehe hing kärbseks sai.

J Seland Jõhwist

Muna mäe peal käinud korra kaks meest. Teisele tulnud wägisi uni peale. Ütelnud teisele, et tahaks natuke puhata. Teine olnud sellega nõuus.

Mees heitnud pikali ja jäänud warsti magama.

Teine näinud korraga: magaja ninast tulnud kärbes wälja ja lennanud ligidale ahewarre sisse. Tüki aja pärast tulnud kärbes sealt jälle tagasi ja pugenud magaja ninast sisse.

Selle peale härganud magaja ülesse.

Ülewel olija magajalt küsima: „Mis sa unes nägid?“

Magaja wasta: „Küll ma nägin ilusa tüki unes. Ma käisin seal kohas, kus kulda ja hõbedat hunikuna koos oli!“

Teine küsima: „Kas tead praegu weel seda kohta?“

Magaja wasta: „Siin sellesama ahewarre sees nägin just seda kulla waranduſt.“

Mees otsima. Laotanud ahewarre kiwid laiale. Juba natukese aja pärast leidnud suure warandusse koopa täis kulda ja hõbedat.

Mehed pärinud raha enesele ja neist saanud rikkad mehed Tartu maal.

26. Naene libahundiks.

O. Hintzenberg Tapalt.

Naene „otsinud“ parajasti mehe pead, kui lapsehoidja õuest tuppa tulnud ja naist käskinud õue minna, kus üks wõeras naene temaga tahta rääkida. Nii pea aga kui naene õue saanud, tulnud talle inetu wanamoor wasta ja wisanud talle hundi naha selga. Kohe olnud naesest libahunt walmis, kes metsa jooksnud.

Wanamoor muutnud enese ära jooksnud naese sarnaseks ja läinud tuppa uuesti mehe pead otsima. Mees mõtelnud iseenes: „Mis lugu see ometi on? Enne õue minemist oliwad ta käed pehmed, nüüd aga nii kõwad, nagu tahaksiwad juuksid peast ära kiskuda!“

Wiimaks naeselt küsima: „Mis see tähendab: enne oliwad su käed pehmed, nüüd kõwad?“

Naene wasta: „Õues oli külm. Käed kohmetasiwad külma käes ära, sellepärast nad kõwad ongi!“

Mees jäänud uskuma ega ole enne pettusest aru saanud, kui laps imeda tahtnud. Naesel olnud nisade asemel kasetohust tor-

bikud. Laps nutnud ja tahtnud imeda, naesel ei ole midagi olnud anda.

Korra läinud lapsehoidja lapsega tua taha ja istunud lepikusserwa suure kiwi otsa maha. Hakanud ajawiiteks laulma:

Ema hella eidekene,
Tule lasta kallistama,
Tütterida imetama!
Wöeras naene kuri naene,
Rinnad tohu torbikusta,
Ei wöi toita lapsukesta!"

Korraga kahisenud lepik ja suur hunt tulnud. Enne kui lapse hoidja ära saanud jooksta, wisanud hunt naha maha suure kiwi otsa ja hundi asemel seisnud lapse ema. Wötnud lapse ja imetanud last.

Teisel päewal niisamasugune lugu. Lapsehoidja rääkinud lugu lapse isale. Isa läinud targa käest nõuu küsima. Tark käskinud kiwi tuliseks teha, et nahk ära põleks, kui hunt selle kiwi otsa wiskaks.

Mees teinud targa õpetuse järele. Kütnud kiwi hästi tuliseks. Siis läinud lapsehoidja lapsega jälle sinna ja hakanud tuttawat laulu laulma: Ema hella eidekene j. n. e. Kohe tulnud hunt wälja, wisanud naha kiwi peale ja hakanud last imetama. Pärast hakanud nahka ära wötma, aga nahk olnud juba päris körwend.

Nii saanud naene libahundi nahast lahti ja jäänud inimeseks. Wöeras wanamoor kadunud sest silmapilgust ära ega ole teda enam nähtud.

27. Kudas pulmalised huntideks saanud.

J. Kuusk Tarwastust.

Rikkas talus peetud parajalt pulme. Waene sant tulnud õhtul pulmamajasse öömaja ja leiba paluma. Pulmatalitaia aga ütlend, et neil ei ole ruumi ega aegagi sandiga tegemist teha. Saatnud sandi niisama tühjalt, targalt minema nagu sant tulnud.

Edasi minnes jõudis sant ühte majasse. Palus seal öömaja ja keha kinnitust. Majakeses ei elanud kedagi muud kui

üks wana naene. Öömaja lubas eideke sandile küll lahkesti, aga toidu kohta ütles, et seda eneselgi ei ole.

Sant pärinud, kas eidekesel mingisugust warandust ei ole. Naene wastanud, et tall lehm laudas olla. See olla ta ainus warandus.

Sant käskinud naist lehma ära tappa, liha aga mitte kõiki süüa, waid iga lehma kintsu ühte lauda nurka panna. Naisel olnnd hale meel sandi pärast. Täitnud sandi käsku.

Kui toit walmis, söönud sant kõhu täis ja heitnud puhkama. Puhkama heitnud ka naene.

Homiku ülesse härgates läinud naene lauda juurde. Ja waata imet: lihakintsud nagu tuhka kadunud, kintsude asemel aga neli prisket lehma laudas.

Nüüd ehmatanud naene ära. Saanud aru, et sant keegi muu ei ole kui Jeesus. Sell silmapilgul tulnud sant tuast wälja ukse juurde ja ütelnud; „Mine, waata, mis rikka talu pulmalised teewad!“

Naene läinud. Pulmamajasse sisse waadates näinud ta seal hulga huntisid. Jooksnud hirmuga koju. Kui lugu sandile rääkinud, ütelnud see: „Mine wõta maja uks pärani lahti, ise aga hoia eest kõrwale!“

Kui naene seda wiisi teinud, tulnud hundid pulmamajast wälja ja jooksnud hulgudes metsa.

Tükk aega waadanud naene lugu pealt. Läinud siis ja rääkinud lugu sandile. Sant ütelnud: „Need oliwad rikas mees ja tema pulmalised!“

28. Sulane libahundiks.

J. Holts Nõwalt.

Ühes peres olnud peremees ja perenaene mõlemad suured targad. Neil olnud noormees sulaseks. See noormees kiidelnud: „Ei tea, mis lugu see on! Lamba hinge meil ei ole, aga iga päew on wärsket liha nii palju süüa kui süda himustab.“

Keegi õpetanud sulast: „Kui lõunat sööma hakad, wiska liha tükk koera ette. Sööb koer seda liha, siis on liha õige liha. Ei söö koer, siis ei ole see liha see, kelleks seda arwad!“

Sulane teinud õpetuse järele. Wisanud liha tüki koera ette. Koer nuusutanud ja läinud liha tüki juurest ära. Sulane waadanud liha paremini: liha päris sinini, selge koera liha.

Sulane hakanud walwama, kes seda koera liha õige toob. Ühel päewal läinud perenaene wälja. Sulane waatama, kuhu perenaene läheb. Läinud suure kõwera puu alla, tõmmanud sealt hundi naha selga, käinud kolm korda wasta päewa ümber puu ja olnud täis hunt walmis. Lõiganud nelja käpakile metsa, püüdnud koera kinni. Seda sulane aga ei näinud, mill perenaene koju tuli.

Ühel päewal mõtelnud sulane: „Tarwis õige katsuda, kas ma ka hundiks saan. Kui saan, toon lamba koju. Ega inimesed ju koera liha wõi süüa!"

Läinud sinna kõwera puu alla, leidnud hundi naha. Tõmmanud selga, jooksnud kolm ringi wasta päewa, olnud päris hunt walmis. Jooksnud kohe lammaste hulka, wõtnud kõige suurema emalamba, wiinud koju. Aga mis teha! Ei saa enam hundi nahast ära. Läinud küll sinna puu alla, kus ennast hundiks teinud, jooksnud ümber puu, aga hundi nahast lahti ei saa. Läinud koju. Hulgunud ukse taga kuni perenaene wälja tulnud ja teda hundi nahast ära aidanud.

Sulane ütelnud perenaesele: „Küll oled rumal! Wead koeri koju ja lambaid on küll!"

Sest saadik toonud perenaene ikka lambaid.

29. Luupainaja.

J. Karu Helmest.

Korra käinud ühe mehe lehma seljas luupainaja. Mees läinud targa juurde abi paluma. Tark õpetanud, et piab laudas lehma junres ööse wahtima, kui luupainaja lehma selga tuleb. Selle peale olla tarwis luupainajat sõniku hargiga peksta. Siis tulla see, kes luupainajat saatnud, midagi wäikest asja paluma. Aga ärgu andku mees midagi.

Mees wõtnud sõnniku hargi ja läinud lauta lehma juurde wahtima. Korraga hakanud lehm keskööse inama. Mees annud lehmale kohe mõne hea matsu selga. Lüües näinud mees, et

must kass lehma seljast lauda nurka karanud. Mees jookſnud kassi järele ja wemmeldanud kassi õige mehe moodi.

Teisel päewal tulnud wana naene mehe juurde. Palunud esmalt tüki leiba. Ei mees annud. Palunud räimi, soola ja wiimaks tikku. Aga mees ei anna midagi.

Kolm korda läinud naene ära ja tulnud kolm korda tagasi. Neljat korda ära minnes ei tulnud naene enam tagasi. Kohe löpnud lehm sellel naesel ära, kes mehe palwel käinud. Oleks mees naesele midagi annud, siis oleks mehe oma lehm ära löpnud.

30. Kudas mees naese sai ja naesest jälle ilma jäi.

M. J. Eisen Wigalast.

Korra käinud luupainaja üht noortmeest waewamas. Noormees katsunud kõik kuntsid ja koogud ära, aga ei luupainaja kao. Suures hädas läinud noormees wiimaks targa juurde.

Tark kohe õpetama: „Sinul on kodu seina sees pisukene oherdi auk. Sealt tuleb luupainaja sisse sinu kallale. Mine koju ja tee pihelgane pulk. Pulgale tõmma süega kolm risti peale. Kui luupainaja jälle su kallale tuleb, siis pista kärmesti pulk oherdi augule ette. Siis luupainaja su käest enam ära ei pääse!"

Noormees läinud koju, leidnud oherdi augu, teinud pulga. Öö jöudnud kätte. Juba luupainaja nooremehe kallal. Noormees kärkäuh augule pulk ette. Siis ruttu tuli ülesse. Ja mis imet näeb noormees nüüd? Imeilus tüdruk tuas. Ei lähe enam kusagile. Ei tule ka enam luupainajat mehe kallale.

Tüdruk mehel meelt mööda. Mis muud kui tarwis kosja minna. Kosibki leitud tüdruku ära. Piawad pulmad, elawad wäga õnnelikult.

Mitu aastat läinud mööda. Noorikul sündinud selle aja sees juba paar last.

Ühel pühapäewal läinud mees ja naene kirikusse. Kirikus näinud mees: naene naerab. Mees pannud seda wäga imeks, sest ta naene olnud muidu wäga tõsine.

Kodutee peal mees naeselt warsti küsima: „Miks sa täna kirikus naersid!“

Naene wasta: „Ei ma seda ütle!“

Mees jälle: „Ütle, ütle, mis lugu see oli? Miks sa naersid!“

Naene wasta: „Ütle mulle, kust sa mu said, siis ütlen, miks ma kirikus naersin!“

Mees iseenes mõtelnud: „Nüüd on sest ju mitu aastat mööda läinud ja ta laste emaks saanud. Eks ma wõi siis talle nüüd seda rääkida.“

Ütelnud siis: „Räägi sa enne, küll ma siis ka ütlen!“

Kodu ütelnud naene: „Hea küll, ma ütlen siis, miks ma kirikus naersin. Palju inimesi tukkus kirikus. Wanapagan kirjutas kõige nende nimed härja naha peale ülesse. Nahk oli aga wäike: kõik nimed ei mahtunud peale. Sellepärast hakas wanapagan hammastega nahka suuremaks wenitama. Nahk pääsis aga wanapagana hammaste wahelt lahti ja wanapagana pea kolksatas wasta kiriku seina. Nüüd sa tead, mispärast ma naersin! Ütle nüüd, kust sa mu said!“

Mees rääkinud nüüd naesele lugu. Näidanud selle peale ka oherdi auku. Wõtnud pulga eest ära ja ütelnud: „Siit oled sa sisse tulnud!“

Lipsti naene auku ja august wälja. Läinud ja kadunud. Ei tulnud enam tagasi.

Küll kahetsenud mees, et naesele lugu rääkinud. Aga mis tehtud see tehtud! ei aita enam mingi asi!

Naese maha jäenud lapsed kosunud ja kasunud õige jõudsaste. Wist käis ema neid pärastki weel salamahti waatamas.

31. Isa õpetus pojale.

D. Pruhl Haljala Metsikust.

Poeg läks kottu wälja. Isa poega õpetama: „Wäljas ole teiste wasta auupaklik. Räägi teistega ja ole wiisakas!“

Poeg läks teed mööda edasi. Tee ääres reheall tuulas peremees. Poiss nägi, et suur hunnik wilja oli sarja all. Hüüdis kohe: „Tohoo tuline kurat wilja!“

Peremees wöttis wembla kätte, andis poisile paar pirakat mööda pükſa ja ütles: „Mine ſinna, kuſt ſa oled tulnud!“

Poiſs läks koju, kurtis iſale häda. Ütles: „Tahtſin ſinu õpetuſt pidada, ſain aga ſelle eeſt pekſa!“

Iſa ütlema: „Sa olid loll! Sa olekſid pidanud ütlema: „Jätka Jumal wilja! Teine kord ole targem!“

Poiſs läks jälle kottu wälja. Tee ääres põles maja. „Jätka Jumal tuld!“ hüüdis poiſs.

Mehed tuliwad, wötſiwad poiſi kinni, andſiwad walu tublisti.

Poiſs läks koju. Kaebas iſale: „Tegin ſinu õpetuſe järele, ſain aga jällegi pekſa!“

Iſa õpetama: „Sa oled ikka loll! Kui teine kord jälle nii juhtub, wöta müts peaſt, wiska wett peale!“

Poiſs läks jälle teele. Külanaeſed ajawad loome karja. Kaks naiſt jääwad tänawaſſe ſeisma, puhuwad kangesti juttu. Poiſs wöttis mütſi peaſt, hakas loiguſt mütſiga naestele wett pähe wiskama.

Naeſed wötſiwad poiſi kinni, wiiſiwad nögeſe pöösaſſe, toppiſiwad pükſid nögeſid täis.

Poiſs läks koju. Kaebas iſale: „Tegin ſinu õpetuſe järele, aga waata, kudas mull reied nüüd rakus on!“

Iſa ütlema: „See on ſu oma süü. Teine kord, kui näed, et kaks koos on, pista oma pea wahele!“

Poiſs läks jälle kottu wälja. Näeb: kaks koera kiſklewad küla tänawas. Poiſs pistab pea wahele. Koerad kiſuwad poiſi pea üsna weriſeks.

Poiſs läks koju. Kaebas iſale jälle oma õnnetuſt.

Seſt ſaadik ei laſknud iſa enam üksi poiſi kottu wälja.

32. Ann ja Els.

Juhan Pihlap Wiljandi kihelkonnaſt.

Wanal ajal olnud ühes talus kaks tüdrukut: teine peretütar, teine waene laps. Peretütar teinud kerget tööd, waeſele lapſele antud aga raſkemat tööd. Laupäewa õhtul, kui köik pere ſauna wihtlema läinud, ei tohtinud waenelaps teiſtega ühes minna. Pidi ikka pärast minema.

Korra wihelnud waenelaps jälle üksi saunas, kuulnud wäljas müdinat. Läinud wälja waatama. Näeb tõld nelja hobusega sauna ukse ees, kutsar pukis.

Keegi astub tõllast wälja, ütleb waesele lapsele: „Noh, pane ruttu riidesse, lähme!“

Waenelaps wasta: „Kuhu ma seda wiisi lähen! Ei ole puhast särkigi selga panna!“

Natukese aja pärast toonud wõeras waesele lapsele särgi.

Äal aga ütelnud waesele lapsele sauna nurgast: „Ann aega mööda!“

Ann saanud sest aru. Wiitnud meelega aega. Ajanud särgi selga, waadanud: päris siidisärk.

Mees ütelnud jälle tõllast: „Noh, lähme nüüd!“

Ann wasta: „Kuhu ma seda wiisi lähen! Mull ei ole ju kõrtsikutki ümber panna!“

Wõeras toonud Annele kõrtsiku.

Seda wiisi läinud lugu edasi kuni Ann kõik riided saanud. Kui Ann walmis oli minemas, ütelnud ääl jällegi nurgast: „Ann aega mööda!“

Ann tahtnud ju tõlda astuda. Mõtelnud, kudas weel saab aega wiita. Ütelnud siis: „Kuldpakku weel jalgade alla tarwis!“

Toodudki kuldpakk. Sedamaid aga laulnud kukk.

Kadunud tõld, kadunud kutsar, kadunud kõik. Ainult kuldpakk jäenud sauna ette ja ülikond ilusaid riideid Annele selga.

Ann rääkinud lugu pererahwale.

Teisel laupäewa õhtul läinud peretütar Els üksipäini sauna. Jäenud tõlda ootama.

Pea tulnud tõld, tõllast jälle mees. Mees käskinud Else ruttu tulla riidesse panna ja tõlda istuda. Els ütelnud ka waese lapse wiisi, et nende riietega ei kõlba minna.

Kohe toodud talle uued riided. Äal hüüdnud: „Els ruttu!“

Ruttu pannud Els enese riidesse. Tõlda astudes küsinud Els weel kuldpakku jalgade alla. Ka see toodud. Kukk ei laulnud ometi weel. Kutsar annud hoostele piitsa. Keegi ei tea, kuhu Els wiidud.

Waenelaps Ann saanud aga oma kullapakuga rikaks. Saa-

nud pärast ka weel tubli mehe. Ei ole ta weel ära surnud, elab ta praegu alles õnnelikku elu.

33. Peretütar ja waene laps.

G. Jürjew Kohalast.

Korra elas üks waene laps. Wöerasema wihkas waest last wäga, sest waene laps oli ilusam kui wöera ema oma tütar. See oli üsna inetu. Waene laps läks ühte lugu ilusamaks. Seda enam kaswis aga wöera ema paha weel.

Ühel päewal kiusas wöeras ema waest last wäga taga. Öhtul kaebas aga wöeras ema oma mehele, et tema tütar köik üksi piab tegema. Waene laps magada aga ehk hulkuda.

Esiotsa ei pannud mees seda tähelegi, waid oli ennem waese lapse poolt. Wiimaks tüdines mees ometi ära ja hakas naese tahtmise järele waese lapsega waljumalt ümber käima. Nüüd ei olnud waesel lapsel enam öol ega päewal rahu. Sellegi pärast läks ta ikka ilusamaks, nii et ümberkaudu kusagilgi nii ilusat leida ei olnud.

Wöera ema wihal ei olnud otsa ega määra. Mötles ja mötles, kudas waesele lapsele niisugusid tööśid teha anda, mis wöimata teha.

Ühel talisel päewal saatis wöeras ema waeselapse metsast maasikaid korjama. Andis talle pölenud leiwa koorukesi kaasa ja selle köwa käsu kätte, et ilma maasikateta koju ei tohi tulla.

Waenelaps läks nuttes metsa. Käis metsast ühest kohast teise. Kust sa talwe maasikaid wötad! Wiimaks tuliwad talle kaks meest wasta. Need küsisiwad: „Kuhu sa lähed?“

Waene laps jutustas, kudas wöeras ema teda saatnud maasikaid otsima ja ainult möne pölenud leiwa koorukese kaasa annud.

Mehed küsisiwad: „Anna meile ka!“

Waenelaps wastas: „Küll annan. Ega ma ometi maasikaid ei leia. Pian muidugi nälga surema!“

Waenelaps andis. Kohe wöttis teine mees taskust kuld toost ja walas sealt kolm maasikat tüdruku korwi. Kohe oli korw äärani marju täis. Teine mees löi waesele lapsele kepiga kergesti pähe. Selle peale oliwad nad nagu tina tuhka kadunud.

Waenelaps läks rõõmsa südamega koju. Kodu pani wõeras ema imeks, kudas waene laps talwel maasikaid saanud.

Teise homiku tegi wõeras ema hulga kookisid, andis oma tütrele ja saatis siis ka maasikaid korjama. See hulkus mööda metsa ja sõi kookisid.

Kaks meest tuliwad ta juurde ja ütlesiwad: „Anna meile ka, mis sööd!“

Perenaese tütar wasta: „Mull eneselgi wähe! Mis ma weel teile annan!“

Ütles ja läks oma teed. Ei saanud ainukestki maasikat. Läks õhtu tühja korwiga koju. Kui wõeras ema teda nägi tühjalt tagasi tulewat, ütles ta mehe wasta: „Meie wõeras tütar on nõid! Kudas ta wõis talwel maasikaid leida ja minu tütar ei leidnud ainukestki!“

Nüüd pandi waenelaps sauna elama. Anti iga päew nii palju tööd, et pooltki ei jõudnud walmis teha, kui ka kõige öö oleks tööd teinud.

Ühel õhtul tuli kaks meest waese lapse juurde, tõiwad talle toredad riided ja käskisiwad selga panna. Kui wõeras ema kuulis, kuda waenelaps uhked riided saanud, saatis ta oma tütre ka sauna. Ütles ise: „Kui waese lapse narakas nii ilusad riided saanud, eks siis minu tütar saa weel palju ilusamaid!“

Õhtu tuliwad tõesti jälle mehed ja tõiwad ilusad riided kaasa. Käskisiwad tüdruku enestega kaasa tulla. Tüdruk läks. Istusiwad kolmekesi tõlda, kus neli hoost ees oli. Sõit läks nüüd üle mägede ja orgude, kuni ühe mäe juurde saiwad. Sinna kadus tõld.

Mehed wiisiwad tüdruku oma ema juurde. Homiku oliwad kõik uued riided kadunud. Tüdruk pidi wanadega leppima. Wanamoor sundis teda kõiksugu rasket tööd tegema.

Tüdruk hakas selle peale mõtlema, kudas ära põgeneda. Põgeneski wiimaks ära. Jõudis õhtuks ühe jõe äärde ja puges kalda alla warjule. Warsti tuliwadki tagaajajad. Sinna jõudes torkasiwad nad terawate orkidega kalda alla. Küll puutus mõnikord ka peretütre külge aga see ei julgenud äältki teha.

Teisel homikul tuli peretütar sealt wälja ja põgenes koju poole edasi. Jõudis wiimaks õhtuks koju. Rääkima hakates

hüppas tall aga konn suust wälja ja nii iga kord rääkides. Waesel lapsel kukus aga kulla tükk rääkides suust wälja.

34. Risti paluja.

Otto Schantz Pootsist.

Korra olnud soldat wahi peal. Korraga tulnud ilus preili soldati juurde ja palunud kullakeeli soldatit, et soldat risti oma kaelast temale annaks. Soldat teadnud wäga hästi, et wahi peal luba ei ole rääkida. Wastanud preilile ometi, et oma risti mitte ära ei anna.

Preili uuesti kullakeeli paluma, et soldat temale teiseks wahitunniks risti tooks. Ütelnud ka ette ära, mill tunnil soldat sinna jälle wahti pidama tulla.

Soldat lubanud wiimaks teiseks wahi tunniks risti kaasa tuua. Preili tänanud ja kadunud ära.

Mitu nädalit läinud mööda. Soldat saadetud just sell ajal jälle wahi peale, mis preili ette kuulutanud. Unustanud aga risti kaasa wõtta.

Warsti tulnud preili sinna, kahekümne wiie rublane pios. Küsinud kohe, kuhu rist jäänud. Soldat wastanud, et risti ära unustanud.

Preili hakanud nutma ja ütelnud nuttes: „Nüüd pian ma jälle sajaks aastaks ära minema. Oleksid sa mulle aga risti toonud, siis oleksin siia maa peale elama jäänud. Ja oleksin wõinud sinu naeseks saada!“

Ütelnud ja kadunud ära.

Soldat rääkinud seda lugu pärast teistele. Teised arwanud, et see wist mõni inimene olnud, keda wande läbi kusagile kauaks ajaks kinni pandud. Rist oleks teda aga sest wandest lahti päästnud.

Küll oodanud soldat pärast weel preilit, aga preili ei ole enam sinna tulnud.

35. Rumal perenaene.

J. Söwel Tõstamaalt.

Korra läinud üks mõistmata perenaene üleaedse perenaese juurde. Kaebanud sellele, et tema pere hirmus palju süüa.

Teistes kohtades süüa pere palju wähem. Palunud head nõuu, mis teha, et pere wähem sööks.

Üleaedne kohe õpetama: „Ma teen enne iga homiku oma inimestele põhja alla. Annan neile kohe süüa, kui ülesse tõusewad. Siis sööwad söögi ajal hoopis wähe!“

Rumal perenaene läinud koju. Keetnud teisel homikul kohe jahu pudru. Mõtelnud ise: „Kudas ma aga põhja alla teen?“

Warsti tulnud hea nõuu meelde. Wõtnud pilpad, seadnud risti, teinud pudrukausile pilpast põhja alla. Pilbaste peale pannud siis pudru.

Pere rahwas hakanud sööma. Pole suuremat aega läinud, juba tulnud pilpad wälja. Söönud sellegi poolest pudru wiimseni raasuni ära.

Perenaine läinud jälle üleaedse juurde ja ütelnud: „Andsin neile küll homiku süüa ja tegin pudrukausile ka pilpa põhjad alla, aga see kõik ei aidanud midagi. Sõiwad ühte wiisi edasi, nii palju kui ette andsin!“

Üleaedne naernud seda kuuldes ja ütelnud: „Kui lugu nii, siis ei tea ma sulle muud nõuu anda kui otsi enesele niisugused teenijad, kes wähem sööwad!“

36. Poomine.

A Walts Kreenholmist.

Korra wanutanud naesed riiet. Ühel naesel tulnud himu poomise proowi teha. Tahtnud teada saada, kas poomise surm ka paha on. Naene wõtnud nööri, sidunud rehe tua seina warna külge kinni ja pannud silma oma kaela.

Sell silmapilgul astunud üks wõeras herra sisse.

Naesed häbenenud oma rumala tembu üle. Kõik läinud seda warjama, kes enesele nööri kaela sidunud.

Herra käinud tüki aega mööda reht edasi, tagasi. Naesed seisnud kõige aja selle warjuks, kes ennast ülesse riputanud.

Wiimaks läinud herra ilma sõna lausumata jälle minema.

Naesed hakanud nüüd seda naist waatama, kes enesele silmuse kaela tõmmanud. Mis sa enam waatad: juba naese hing läinud.

Nüüd alles saiwad naesed aru, et wõeras herra keegi mun ei olnud kui wanapagan ise.

37. Häda! Häda!

J. Abreldal Kuusalust

Ranna ääres on praegugi weel see mood, et karjastele jöulu laupäewal leiwa kakk, liha ja worsti wingerjas antakse. Karjased piawad neid andeid aga ise perest peresse kerjamas käima.

Käsmu küla karjane olnud aga wana, ei suutnud sügawa lumega perest peresse käia. Küla eided ei toonud ükski karjasele pühade pätsi koju kätte. Karjasel üsna kurwad jöulud: ei midagi pühade suutäit suhu pista.

Wanamees mötelnud ja mötelnud kõige pühade aja, mis teha, et oma pühade warandust kätte saaks. Korraga tulnud hea nõuu meelde.

Uue aasta laupäewa homikul pannud wanamees ennast ju pimedas riidesse, läinud küla ligidale, roninud suure kuuse otsa ja hakanud sealt karjuma: „Häda! Häda kõige Käsmu küla peale! Häda kõige Käsmu küla peale!"

Üks küla eit juhtunud kisendamise ajal öue minema. Kuulnud seda hüüdmist metsa poolt. Kui eit ehmatusest wähe toibunud, wötnud eit südame rindu ja küsinud: „Ei tije, mingen pärast?"

Warsti wastanud seesama ääl metsast: „Ikka, näe, selle wana karjase waewa pärast!"

Sellest olnud küll. Wanamees kobinud kuuse otsast maha ja katsunud, et koju saanud. Juba tulnud külaeided, kes kakuga, kes mauguga, kes liha reiega. Igal ühel oma wabandamine, et jöuluks ei jöudnud tuua.

Eit, kes hüüdmist kuulnud, oli kohe külasse jooksnud ja kõigile teadust wiinud. Arwanud, et see head lugu ei tähenda, liiategi weel uue aasta laupäewal. Enne toonud külaeided kõige wähemad annid, nüüd aga tassinud nii, et selg köweras. Wanamees wötnud wasta, mis toodud. Naernud ise eitede rumalust, et küll saanud.

38. Kade naene.

J Wiedemann Jöhwist

Korra näidatud ühele naesele unes ja üeldud: „Töuse ülesse, mine ahju taha, ja kraabi seal käega kolm korda. Sealt tu-

leb höbekang wälja. Wöta see enesele. Pool sest kangist anna aga oma öele!"

Kaks ööd üeldud naesele seda wiisi. Naene mötelnud, et see tühi unenägu on ega läinud waatama. Kui aga kolmandamal ööl jälle naesele seesama käsk antud, tõusnud naene ülesse. Läinud, kraapinud kolm korda käega. Tulnudki höbe kang wälja.

Naesel kohe aga kuri himu südames. Naene iseeneses mötlema: „Mis ma sest öele annan. Seda läheb mull eneselgi tarwis!"

Waewalt mötles naene seda wiisi, kui kang naese käest maha kukus ja nagu tina tuhka ära kadus. Küll otsis naene, aga mis kadund, see kadund!

39. Kudas laisk tüdruk ära tunti.

J. Freimann Amblast.

Ühte pere tütart kiidetud kangesti. Jme lugu aga, ei ole teine mehele saanud.

Üks noormees saanud lugu kuulda. Mötelnud iseeneses: „Mis siis öige on, kui korraks teist waatama lähen! Kiidetakse ikka: kärmas ja kärmas ja oskab hästi teha. Oot, oot, küll ma lähen, proowin ta kärmust ja oskamist!"

Pannud hobuse rakkesse, enesele uue kuue selga, läinud kosja.

Kosilane wöetud lahkesti wasta. Pruut olnud wäga rahul, et wanas ias weel mehele saab. Tulnud öhtu, hakanud teine woki taga noogutama. Tahtnud, et peigmees näeks, kudas wokiratas tulewase perenaese käes wuriseb.

Peigmees hakanud küsima: „Palju koonlaid kärmesti kedrades ka päewas lõpetad?"

Pruut warsti wasta: „Eks seitse seesugust ole tühi asi!"

„Ohoo! See on ju päris töö karu!" mötelnud peigmees. Tahtnud aga ometi proowida. Wötnud aida wötme, pistnud pooleli jäenud koonlasse, ilma et keegi oleks näinud.

Homiku läinud oma teed. Lubanud kolmandamal päewal päris kosja tulla.

Kui peigmees tagasi tulnud, hakanud pruut ja pruudi wanemad kaebama: „Aida wöti ära kadunud! Ei tea, kuhu tüütes saanud!"

Kohe oli peigmehel aru käes. Seitse seesugust päewas ja kolmandamal päewal tolgendab ikka alles esimene koonal!

Kosilane wõtnud hobuse ohjad piosse ja sõitnud oma teed. Pruut jäenud uusi kosilasi ootama.

40. Pardi ajaja.

J. Kiwisäk Karksist.

Korra tulnud Karksi Sambla talusse pardi ajaja ja sidunud hobuse aja külge kinni. Kõik inimesed olnud muidugi kottu pelgus, ainult üks kodu leiba sõtkumas. Tuli põlenud ahjus ja tuba olnud suitsu täis.

Läbi suitsu näinud leiwa sõtkuja, et pardi ajaja hoost aja külge sidunud. Ei saanud enam kusagile mujale põgeneda kui ahju peale.

See olnud just Mardi ja Kadri päewa wahel. Õieti wilu tuul puhunud wäljas.

Pardiajaja tulnud tuppa, läinud ahju ette, hakanud ennast tule paistel soendama. Mees märganud seda nähes ahju pealt, et pardi ajaja naesterahwas olnud. Ütelnud ise: „Wõi maniisuguse lasen siia riisuma tulla! Mees tõmmanud ahju pealt puu halu ja annud pardi ajajale haluga pähe.

Kui pardi ajaja seda wiisi surma saanud, riisunud mees ta käest kõik kulla ja hõbeda ära. Palju seda ei olnud, aga sugu pärast siiski. Need wõtnud enesele, sõjariistad aga pannud metsa maa sisse warjule. Ka hobuse wiinud järwe järsu kalda peale, tapnud ära ja wisanud sügawasse wette, et järeletulijad pardi ajajad märku ei saaks.

Selle peale läks mees metsa teistele sõnumit wiima. Seda kuuldes saiwad teised rõõmsaks ja tuliwad metsast wälja.

41. Mispärast koerad teineteist nuusutawad.

J. Leppik Holstrest.

Ennemuiste kogunud koerad kokku nõuu pidama, kudas oma põlwe parandada. Päewa käia nad karjas ja ööse pidada nad peremehe warandust walwama. Peale selle olla sõõk tihti halw ja kasin.

Koerte kogu wõtnud nõuuks palwekirja kirjutada. Kirjutanudki palwekirja walmis ja saatnud ühe koera seda Jumala kätte wiima.

Koer wõtnud kirja lõugade wahele ja läinud teele. Õhtu tulnud koerale nälg. Toitu polnud aga kusagiltki saada. Läinud siiski edasi. Teise päewa olnud nälg weel suurem. Kolmandama päewa ei aidanud enam muu nõuu kui pannud kirja nahka.

Koer aga kimpus: ei julge teiste juurde enam tagasi minna. Sest saadik nuusutawad koerad ikka teineteist, kui wõera koeraga kokku saawad Tahawad haisust ära tunda, kas wõeras koer ehk kirja sööja ei ole.

42. Kudas wähid wette saiwad.

P. Kitzberg Karksist.

Wanapagan elanud ennemuiste Wana Kariste ligidal Koodi orus. Korra luusinud ta mööda Karksi laant ja heitnud wiimaks Weisjärwe ligidale padrikusse puhkama.

Sell ajal elanud wähid ainult Karksi metsades. Wanapagana magamise ajal pugenud need mehikesele juukstesse, habemesse ja põue ja kõdistanud hirmsasti.

Magaja tõusnud sajatades ülesse, pannud putked mängima ja kihutanud ühe joonega kuni Koodi orgu. Teel katkunud wanapoiss habemest ja juukstest wähkisid, pillunud neid jõgedesse ja järwedesse ja sajatanud ise: „Kärwaku kirpa! Kärwaku kirpa!“

Sest saadik kadunud wähid Karksi metsadest ära. Ainult jõgedest ja järwedest leitakse neid weel.

Lõpp.

Sisu.

Nr.

1 Tugew karjane (J. Neublau.)
2 Kalewipoja hobuse ja Kalewipoja surm (T. Lepp Wiikmann.)
3 Kudas poiss wanapagana ära wõitis (J. Ekemann.)
4 Wanapagan kirikus (A. Parts.)
5 Wanapagana laps inimeste juures kaswandikuks (H. Pihlap.)
6 Kudas rehepapp wanastpaganast lahti sai (M. Luu.)
7 Kirikutorni otsas (J. Mädasson.)
8 Wanapoisi küüdimees (J. Pausk.)
9 Laupäewa õhtune töö (T. M. Franzdorf.)
10 Sepp ja wanapagan (J. Laur.)
11 Kudas Hans tündri kulda sai (F. Walts.)
12 Kudas lutikad ja hiired sündistwad (A. Meos.)
13 Kaardi tark (H. Rebane.)
14 Kütt (J. Täht.)
15 Naha katel (K. Kuusik.)
16 Linnu keel (G. Anniko.)
17 Miks enam ussiharja ei otsita (J. Sein.)
18 Kudas mees ussi kuninga juures käis (E. Tarpam.)
19 Krati tükid (M. Liedenberg.)
20 Puuk (J. Tamm.)
21 Petetud tulihännad (A. Bormann.)
22 Näkk (J. A. Weltmann.)
23 Toidukott ja pekskott (A. Feldbach.)
24 Kõrtsimees ja woorimees tulihännaks (R. Kangur.)
25 Kudas mehe hing kärbseks sai (J. Seland.)
26 Naene libahundiks (O. Hintzenberg.)
27 Kudas pulmalised huntideks saanud (J. Kuusk.)
28 Sulane libahundiks (J. Holts.)
29. Luupainaja (J. Karu.)
30 Kudas mees naese sai ja naesest jälle ilma jäi (M. J. Eisen.)
31 Issa õpetus pojale (D. Pruhl.)
32 Ann ja Els (J. Pihlap.)
33 Peretütar ja waenelaps (G. Jürjew.)
34 Ristipaluja (O. Schantz.)
35 Rumal perenaene (J. Böwel.)
36 Poomine (A. Walts.)
37 Häda! Häda! (J. Abreldal.)
38 Kade naene (T. Wiedemann.)
39 Kudas laisk tüdruk ära tunti (J. Freimann.)
40 Pardi ajaja (J. Kiwisäk.)
41 Mispärast koerad teineteist nuusutawad (J. Leppik.)
42 Kudas wähid wette saiwad (E. Kitzberg.)